

ІНТЫМНЫ ДЗЁННІК

П'еса ў 2-х гісторыях

*У кожнай эпохі сваё разуменне інтымнасці.
Але што такое інтымнасць? Мяжа,
якая аддзяляе жыццё ад літаратуры?*

З ненапісанай дысертацыі Пётры.

Гісторыя першая

АСОБЫ:

М а к с і м, паэт, 23 г.

С т ы л я, крымскі мастак і выпівоха, каля 30 г.

К л а в а, курортніца, 28 г.

В о л ь г а, яе малодшая сястра, 20 г.

С а л т ы к о ў, служачы банка, муж Клавы, за 30 г.

Д а р ’ я Ц і м а ф е е ў н а, гаспадыня пансіёна, за 50 г.

Дзеянне адбываецца летам 1915 г. у мястэчку Стары Крым.

Гісторыя другая

АСОБЫ:

П ё т р а, літаратурны крытык, каля 23 г.

Л я в о н, модны прэзаік, каля 30 г.

К а л і с а, мастачка-дызайнерка, 28 г.

В е р а н і к а, журналістка, 20 г.

М а к с, выдаўца і бізнесмен, за 30 г.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а, карэктарка, за 50 г.

Дзеянне адбываецца ў нашыя дні ў Мінску.

Заўвага аўтара: Абедзве гісторыі разыгрываюць тыя самыя шэсць акцёраў адпаведнага веку. У канцы спектакля частка акцёраў выходзіць на паклон у строях герояў першай гісторыі, частка – у строях герояў другой, што дапамагае гледачу звязаць дзве гісторыі ў адно цэлае пад назвай “Інтымны дзённік”.

ГІСТОРЫЯ ПЕРШАЯ

З’ява першая

Пансіянат Дар’і Цімафееўны ў мястэчку Стары Крым. У зацішным дворыку расце некалькі раскідзістых чарэшняў, пад чарэшнямі – вялікая драўляная лаўка. На лаўцы сядзіць М а к с і м у плашчы і фуражцы. Насупраць на раскладаным крэселцы прамасціўся С т ы л я, перад ім мальберт, а на мальберце – незавершаны Максімаў партрэт. Стыля апрануты лёгка, па-летняму, а Максіму ў плашчы горача.

М а к с і м (*глянуўшы з-пад ілба на мастака*). Доўга яшчэ?

С т ы л я. Які ты нецярплівы! Глядзі на мяне і шчасліва ўсміхайся.

М а к с і м (*скардзіцца*). Горача мне.

С т ы л я. Затое які партрэт атрымаеш! І ўсяго за пяць рублёў.

М а к с і м (*усміхаецца*). Што ты, Сціліян! У мяне няма такіх грошай!

С т ы л я. Эх, ты, студэнт! Добра, дасі грывеннік, а я табе зраблю з партрэта фотаздымак на памяць. А партрэт пакіну сабе.

М а к с і м. Навошта ён табе?

С т ы л я. А раптам ты, сапраўды, станеш славутым паэтам? І твой партрэт купіць у мяне за вялікія грошы які-небудзь музей. Ты не смейся. Я мінулым летам у Кактэбелі намаляваў для ўласнага задавальнення нейкую армянку, а адзін курортнік, відаць, прафесар, купіў у мяне гэты партрэт за восем рублёў. Бо гэта была не армянка, а знаная маскоўская паэтка Марына Цвятаева.

М а к с і м (*захоплена*). Выдумляеш!

Праз дворык праходзіць Д а р’я Ц і м а ф е е ў н а. Гаспадыня пансіёна адзета як строгая класная дама, у руках трымае папяроску з доўгім муштуком.

Д а р’я Ц і м а ф е е ў н а (*убачыўшы, што Максім у плашчы*). Максім Адамавіч, а што гэта Вы ў такую спёку ды ў плашчы?

М а к с і м (*вінавата*). Ды вось... (*Паказвае на Стылю*.)

С т ы л я (*строга*). Мусім скончыць учарашні партрэт. А ўчора было халодна.

Д а р’я Ц і м а ф е е ў н а. А-а-а... Толькі не давайце гэтаму басурману грошы, калі будзе прасіць.

С т ы л я (*абражана*). Дар’я Цімафееўна, Вы кампраметуеце мяне ў вачах майго новага сябра!

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а. А то я цябе не ведаю, штукара... Дарэчы, як Вам падушкі, Максім Адамавіч, не высокія?

М а к с і м. Што Вы, дзякуй.

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а. А можа, нізкія?

М а к с і м. Цудоўныя падушкі, Дар'я Цімафееўна!

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а (*бурчыць*). Адны любяць высокія, іншыя – нізкія, усім не дагодзіш. (*Робіць некалькі крокаў*.) Прыходзьце вечарам на тэрасу, Максім Адамавіч: збярэцца добрая кампанія на прэферанс.

М а к с і м. Дзякуй, але я не вялікі ахвотнік да картаў.

С т ы л я. А вось я з задавальненнем прыйду!

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а (*спыняецца*). Ты, Стыля, колькі мне вінен? І не мне адной. Так што на тэрасе лепш не паказвайся.

С т ы л я. Дар'я Цімафееўна, мы ж дамовіліся! Да канца месяца я ўсё аддам. Богам клянуся!

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а. Вось тады і прыходзь. (*Ціха бурчыць*.) Каторы год чую: да канца месяца, да канца месяца... Богам клянецца... Цікава, якім? (*Адыходзіць*.)

С т ы л я. З гадамі я пачынаю разумець Раскольнікава... У кожнага з нас ёсць свая бабулька-працэнтніца.

М а к с і м. А па-мойму, Дар'я Цімафееўна – мілая і душэўная жанчына. У маладосці, відаць, была вельмі прыгожая.

С т ы л я. Усе яны – мілыя і душэўныя... Ты не думай, хлопча, што я нарадзіўся вулічным мастаком і валацугам. Некалі ў мяне была свая фотамайстэрня, вялікі дом, ласкавая жонка. (*З гонарам*.) І ніхто ў мястэчку не смеў назваць мяне “Стыля”, а толькі – “пан Сціліян Пефці”...

М а к с і м (*спачувальна*). Нешта здарылася?

С т ы л я. Усё праз іх: мілых, душэўных, прыгожых. Нельга, Максім, такім гарачым мужчынам як я жыць у курортным мястэчку. Кожнае лета злятаюцца да нас сталічныя дамачкі: маладыя, эфектна апранутыя. Прыяжджаюць сюды, каб адпачыць, завесці новыя знаёмствы, пакруціць раманы. Выйдзі позна вечарам у сад за пансіянатам і прыслухайся: адусюль чуваць шэпты, уздыхі, крыкі. Ці ж гэта нармальнае жыццё, калі кожнае лета мільгаюць перад табой новыя прывабныя твары, ярскія сукенкі, стройныя ножкі? Нашым стомленым, запрацаваным жонкам цяжка з імі раўняцца. Вось і мая Фэля не зраўнялася... А потым пайшло-паехала: адна, другая, трэцяя. Як карты з колоды. Ды яшчэ сапраўдныя карты, ды яшчэ віно... П'янкое адчуванне вольнасці і вечнай маладосці. Разумееш мяне?

М а к с і м (*задумліва*). Гэта як тэатр, карнавал замест рэальнага, жыцця з яго штодзённымі клопатамі.

С т ы л я. Адразу відаць, што ты інтэлігентны чалавек! Мусіць, і сам прыехаў, каб хоць на імгненне апынуцца ў атмасферы гэтага карнавалу. Недзе там ідзе вайна, у халодных акопах гінуць нашы няшчасныя, галодныя салдаты, а мы тут грэемся на сонейку, гуляем у прэферанс, п’ем віно і заляцаемся да прыгожых паненак!

М а к с і м. Мяне прыслаў бацька лячыць хворыя лёгкія.

С т ы л я. Усе мы хворыя, але тым больш нам хочацца весяліцца, кахаць, цешыцца жыццём, якое нібы пясок працякае ў нас праз пальцы. *(Падміргвае Максіму.)* Прызнайся, сябра, ты ўжо ўпадабаў сабе якую паненку?

Максім маўчыць.

С т ы л я *(смяецца)*. Можаш нічога не гаварыць: адказ напісаны ў цябе на твары. Я нават бяруся вылічыць прадмет твайго ўпадабання. Наўрад ці ён пасяліўся недзе далёка. Такім чынам, шукаем аб’ект уздыханняў студэнта Багдановіча сярод пансіянатак Дар’і Цімафеўны. Заданне надзвычай простае. Зразумела, па-за падазрэннямі апынаецца пажылая гаспадыня пансіянату, хоць ты і адзначыў, што ў маладосці яна магла быць прыгожай. Адкідаем таксама мадэмуазэль Браун, манерную, безгустоўную каханку мясцовага багацея Панамарэнкі. Застаюцца дзве сястры, старэйшая з якіх, Клава – сімпатычная, цёмнавокая жанчына, як з карціны Урубеля, але, здаецца, хворая на сухоты і замужня, а малодшая, Вольга – юная, стройная красуня, якая нясмелымі крокамі ўваходзіць у жыццё і нагадвае цудоўную ружу, якая вось-вось распусціцца з бутона. Каго з іх пакахаў паэт Багдановіч? Стаўлю ўвесь свой мізэрны набытак на Вольгу!

М а к с і м *(усхвалявана)*. Чаму ты думаеш, што Клава замужам?

С т ы л я. Прайграў! Прайграў! І гэта з маім досведам прафесійнага сэрцаеда! *(Уважліва глядзіць на Максіма.)*

М а к с і м *(настойліва)*. Адкуль ты ведаеш, што Клава замужам?

С т ы л я *(усміхаецца)*. Стыля ведае ўсё пра ўсіх у Старым Крыме. *(Сур’ёзна.)* Неяк я праводзіў Клаўдзію Пятроўну на пошту. Па дарозе мы пагаварылі.

М а к с і м *(абурана)*. Ты заляцаўся да яе!

С т ы л я. Можаш гэта так назваць. Але – абсалютна без энтузіязму, і – безвынікова. Супакойся, дружа, яна мне не падабаецца.

М а к с і м. Хлусіш!

С т ы л я. Кажу чыстую праўду, што са мной рэдка здараецца. *(Сумна.)* Больш таго, калі мы ўжо з табой так шчыра гутарым, прызнаюся: мне вельмі, страшэнна падабаецца Вольга.

М а к с і м (*здзіўлена*). Вольга? Табе?

С т ы л я (*усміхаецца*). Гучыць непраўдападобна? Таксама, як мне непраўдападобным падаўся твой выбар. (*Разважліва*.) Але, калі задумацца, усё заканамерна. Цікаўнага да жыцця маладога паэта прыцягвае яскрава выяўленая жаночкасць, а стомленага жыццём мастака – дзівочая нявіннасць. (*Раішуча*). Аднак, досыць пра гэта. Спадзяюся, кожны з нас захавае ў таямніцы сябрава прызнанне?

М а к с і м. Вядома! Слова гонару!

С т ы л я. От і добра. Бо нашыя таемныя сімпатыі няўмольна да нас набліжаюцца.

У дворыку з’яўляюцца К л а в а і В о л ь г а. Старэйшая сястра адзета старанна, з густам, па-жаночаму, малодшая – як нядаўная гімназістка, галоўная аздоба ў якой – свежасць і маладосць.

С т ы л я (*прыўзнямаецца з крэсельца і кланяецца*). Добры вечар, шануюныя мамзелі! А мы з Максімам толькі што вас згадвалі!

В о л ь г а. З якой нагоды?

С т ы л я. Спрачаліся, якая жанчына ў пансіянаце – самая прыгожая.

М а к с і м (*пачырванеўшы*). Стыля, змоўч!

В о л ь г а (*з цікавасцю*). І што?

С т ы л я. Я, вядома, адразу аддаў свой голас за Вас, Вольга Пятроўна.

В о л ь г а (*незадаволена*). Дзякуй. А Максім Адамавіч?

М а к с і м (*абурана да Стылі*). Я прашу цябе!

С т ы л я. А Максім выбраў дамай свайго сэрца... Дар’ю Цімафееўну!

В о л ь г а (*пагардліва*). Кіньце блазнаваць, Стыля!

К л а в а (*клапатліва*). Максім Адамавіч, чаму Вы ў плашчы? (*Спачувальна*.) Можа, прастудзіліся ўчора?

М а к с і м (*разгублена*). Быццам не...

С т ы л я. Скідай плашч, Максім. Партрэт скончаны. (*З гонарам*.) Усе могуць падзівіцца на выдатны твор мастацтва.

Клава і Вольга падыходзяць і разглядаюць партрэт зблізку. Максім скідае плашч, фуражку і далучаецца да іх.

К л а в а. Цудоўны партрэт. Вы таленавіты мастак, Сціліян!

В о л ь г а. Хоць як чалавек часам бываеце невыносны!

С т ы л я. Дзякуй на добрым слове!

В о л ь г а (*жартаўліва*). Але я вам дарую ўсе вашыя выхадкі, калі прызнаецца: як Вы прымусілі Максіма Адамавіча ўсміхацца?

С т ы л я. Давялося ўвесь час расказваць яму непрыстойныя анекдоты.

В о л ь г а. Усё. Я з Вамі больш не размаўляю.

С т ы л я. Не крыўдуйце на мяне, Вольга Пятроўна. Хочаце, я ваш партрэт намалюю? Задарма!

В о л ь г а. Каб Вы задарма вылупляліся на мяне цэлы дзень? Ніколі!
(*Пакрыўджаная, адыходзіць убок.*)

К л а в а. А як падабаецца партрэт самому Максіму Адамавічу?

М а к с і м. Вельмі падабаецца. Дзякуй табе, Сціліян.

С т ы л я. Максім адразу хацеў купіць партрэт, але я катэгарычна адмовіў і заявіў, што прадам партрэт толькі музею.

К л а в а. Якому музею?

С т ы л я. Таму, які больш заплаціць. Хіба вы не ведаеце, што Максім – славуты паэт?

М а к с і м. Стыля, годзе.

В о л ь г а (*зацікаўлена*). Праўда? (*Падыходзіць бліжэй.*)

С т ы л я. Толькі вершы ён піша на беларускім дыялекце. Гэта Бальмонт Паўночна-Заходняга краю. Ды што там Бальмонт – Блок!

К л а в а (*з дакорам да Максіма*). І Вы хавалі ад нас свой талент?

М а к с і м. Мне праўда няёмка...

К л а в а. Пачытайце нам свае вершы, Максім Адамавіч.

М а к с і м. Яны па-беларуску. Вы не зразумеете. А рускія пераклады мне не падабаюцца.

С т ы л я. Няпраўда. Я хоць і грэк, а амаль усё зразумеў, з таго, што ён мне чытаў. Вельмі падобна да дыялекту маларосаў.

К л а в а. Ну хоць адзін верш.

В о л ь г а (*нецярыліва*). Пачытайце, пачытайце! А потым... потым пройдземся па-мястэчку! Мы ўжо трэці дзень у Старым Крыме, а акрамя Кацярынінскай вуліцы нічога не бачылі.

С т ы л я (*іранічна*). Бо акрамя Кацярынінскай вуліцы тут няма чаго глядзець.

Сёстры сядваюць на лаўку і рыхтуюцца слухаць верш.

М а к с і м. Добра. Адзін верш. Караценькі. (*Чытае.*)

Пад ценню цёмных ліп, схавайшы нашу пару,

Мы йдзем праплёванай дарожкай па бульвару;

Акуркі, шалуха, паперкі пад нагамі, --

Ды ці прыкмечу іх, калі іду я з Вамі?

Праз дымчаты крышталь празрыста-цёмнай ночы

Ідушчых міма нас людзей зіяюць вочы;

У цемні к нам пльвуць рубіны папяросаў,
Ліхтарні блеск адкрыў на ліпе россып росаў...
Ах, колькі ёсць красы цудоўнай поруч з намі,
Калі глядзець вакол дзіцячымі вачамі!

В о л ь г а. Я ўсё зразумела: “акуркі, шалуха, паперкі пад нагамі”!

С т ы л я. Дакладна пра нашую Кацярынінскую вуліцу.

В о л ь г а. Але верш не залічваецца!

С т ы л я. Чаму? Мне спадабаўся. Вельмі мастакоўскі верш, шмат канкрэтных дэталёў, і ў той жа час ёсць нейкая філасофія!

В о л ь г а (*катэгарычна*). Верш мусіць быць пра каханне! Максім Адамавіч, Вы кахалі каго ў сваім жыцці?

К л а в а (*строга*). Вольга!

В о л ь г а. Няхай адкажа! Альбо прачытае верш!

М а к с і м. Пра каханне? (*Падумаўшы, усміхаецца.*) “Першая любоў”. (*Чытае.*)

Ўжо позна. Мрок вясенняй ночы
На вузкіх вуліцах ляжыць.
А мне – вясёла. Блішчаць вочы,
І кроў ад шчасця аж кіпіць.

Іду я радасны, харошы,
Знікае з сэрца пустата...
А пад рызінавай калошай
Ціхутка хлюпае слата.

В о л ь г а (*крычыць*). Верш не залічваецца!

С т ы л я. А цяпер чаму?

В о л ь г а. Бо верш не пра каханне, а пра калошу!

С т ы л я (*рагоча*). І праўда! (*Да Максіма.*) Сеў ты ў калошу са сваёй першай любоўю, дружа!

К л а в а. Вольга, не чапляйся да Максіма Адамавіча! (*Да Максіма.*) Не крыўдуйце на яе, Максім Адамавіч! Яна ў нас студэнтка медыцыны і паэзію не вельмі любіць. Дзіўлюся я, навошта яна Вас прымушае чытаць вершы. Відаць, каб пазабаўляцца.

В о л ь г а. Можа, я і не прафесар літаратуры, але верш пра каханне ад верша пра калошу нават медычка адрозніць умее. (*Катэгарычна.*) Верш не залічваецца! Трэцяя спроба!

С т ы л я (*не вытрымвае*). Прачытай ты ім які раманс, Максім! З пацалункамі, абдымкамі, уздыхамі!

М а к с і м. Не ведаю. Можа гэты... (*Глядзіць як заварожаны на Клаву і чытае.*)

Прынадна вочы ззяюць да мяне;
 Чароўна усміхаючыся, губы
 Адкрылі буйныя бялеючыя зубы...
 Ласкавы шэпт... Гарачай хваляй мкне

Кроў к сэрцу маяму. Мана ўсё або не?
 Ці верыць мілым абяцанкам любай?
 Мо гэта жар, пылаючы для згубы,
 Хавае сцюжу пад сабой на дне?

Так, іншы раз, над соннаю зямлёю
 Агністаю дугою залатою
 Прарэжа цемень яркі метэор.

Гарыць ён, іскры сыпе і нясецца,
 Бліскаючы мацней ад ясных зор, --
 А ў глыбіні халодным застаецца.

Западае доўгая паўза. Вольга кідае ўважлівы позірк на Максіма, потым на Клаву.

С т ы л я. Здаецца, патрапіў? *(Запытальна глядзіць на Вольгу.)* Хоць можна было і без метэора.

В о л ь г а. Я не ўсё зразумела, але, здаецца, гэты верш – пра Клаву. *(Без энтузіязму.)* Верш залічваецца! Хадземце гуляць!

Стыля складвае мальберт, Максім таксама збіраецца: не ведае ці браць з сабой фуражку і плашч.

К л а в а *(нечакана)*. Нешта мне сёння не здаровіцца. Я застаюся.

В о л ь г а. Клава, табе шпацыр больш як каму патрэбны! Спалучэнне горнага паветра з актыўнымі рухамі дае падвойны эфект!

К л а в а. Ведаю, ведаю, прафесар! Але сёння ідзіце без мяне. Альбо... можа, Максім Адамавіч, таксама застанецца! *(Усміхаецца.)* Не сядзець жа мне на адзіноце.

В о л ь г а *(злосна)*. Тады і я застаюся.

К л а в а. Не, ты ідзі! Дай мне крыху адпачыць ад тваёй руплівай апекі. Сціліян, пакажыце Вользе мястэчка!

С т ы л я. З задавальненнем!

В о л ь г а. Я не пайду з ім на шпацыр! Ён невыносны!

С т ы л я. Вольга Пятроўна, абяцаю маўчаць як магіла. І толькі адказваць на Вашы пытанні. Ніхто не ведае Стары Крым лепш за мяне.

К л а в а. Ідзі, Вольга, ідзі! Толькі не гуляйце доўга і абавязкова, Сціліян, праводзьце Вольгу назад.

С т ы л я. Не сумнявайцеся, шаноўная.

Стыля з Вольгай адыходзяць, пры гэтым Вольга некалькі разоў абарочваецца і кідае трывожныя погляды на Максіма і Клаву.

К л а в а. Сядайце, Максім Адамавіч.

М а к с і м (*сядае на лаўку побач з Клавай*). Вам таксама не спадабаліся мае вершы, Клаўдзія Пятроўна?

К л а в а. Чаму не спадабаліся? Наадварот... Толькі, калі Вы чыталі апошні верш, Вы так глядзелі на мяне...

М а к с і м (*паньла*). Як?

К л а в а (*смяецца*). Нібыта я сапраўды ледзяны метэор, а Вы сваім позірам хочаце растапіць мой касмічны холад.

М а к с і м. Я Вам зараз усё растлумачу. Гэта такая метафара...

К л а в а. Не трэба нічога тлумачыць. Яны хутка вернуцца. (*Ціха.*) Ты хочаш мяне пацалаваць?

М а к с і м (*здзіўлена*). Што?

К л а в а. Я пытаюся: ці хочаш ты мяне пацалаваць? (*Проста.*) Бо мне вельмі хочацца, каб ты гэта зрабіў.

М а к с і м. Так. (*Нясмела цалуе Клаву.*)

Клава моцна абдымае Максіма і цалуе яго ў адказ: доўга, з жарсцю. Раптам вяртаецца В о л ь г а. Хоча нешта сказаць, але ўбачыўшы, што Максім з Клавай цалуюцца, моўчкі ідзе праз дворык у свой пакой. І толькі ў апошні момант не вытрымвае.

В о л ь г а (*рэзка*). Дабранач! (*Адыходзіць.*)

Сканфужаны Максім хоча вырвацца з Клавіных абдымкаў, але жанчына не пускае яго.

К л а в а (*шэпча*). Не бойся, яна пайшла... Мілы мой, сарамлівы хлопчык! (*Яшчэ мацней абдымае і цалуе Максіма. Так моцна, нібыта гэта апошнія пацалункі ў яе жыцці.*)

З’ява другая

Познім вечарам ў зацішным дворыку пансіяната Дар'і Цімафееўны. На лаўцы пад раскідзістай чарэшнай сядзіць С т ы л я, грае на гітары і напявае нецвярозым голасам словы моднага раманса.

С т ы л я. В том саду, где мы с Вами встретились,
Ваш любимый куст хризантем расцвел,
И в моей груди расцвело тогда
Чувство яркое нежной любви.
Отцвели уж давно хризантемы в саду,
Но любовь все живет в моем сердце больном...

У дворыку з'яўляюцца М а к с і м і К л а в а. У Клавы задумлівы, а ў Максіма выразна закаханы выгляд. Яны не вельмі радыя сустрэчы са Стылем, які да таго ж заняў іх лаўку. Стыля, хоць і выпіўшы, але адразу разумее сітуацыю.

С т ы л я. Здаецца, я заняў ваша ўлюбёнае месца. (*Уздымаецца з лаўкі.*) Але дабраахвотна аддаю яго вам.

К л а в а. Што вы, Сціліян, сядзіце.

С т ы л я. Э, не... Стыля – біты воўк, ведае, калі прыйсці, калі пайсці. (*Падміргвае Максіму.*) На тэрасе, не гуляюць яшчэ ў прэферанс?

К л а в а. Гуляюць. Але кампанія пакуль што не вялікая.

С т ы л я. Пайду ім паспяваю. Дар'я Цімафееўна забараніла мне паказвацца там як гульцу, але, можа, мяне прымуць як барда? (*Напявае апошні радок раманса.*) Увы, это были цветы, а не я и не ты... (*Адыходзіць.*)

Клава з Максімам сядуць на лаўку.

К л а в а (*асуджальна*). Інтэлігентны чалавек. А так апусціўся.

М а к с і м. Так, ён губіць сябе і свой неардынарны талент. Шкада яго.

К л а в а. Усіх табе шкада, Максім. А я вось -- жорсткая. Вельмі жорсткая. Не верыш?

М а к с і м. Ну і няхай. Значыць, ты пакахала мяне не ад шкадавання.

К л а в а. Адных губіць невылечная хвароба, а іншыя ў гэты час губяць сябе самі. І выходзіць, што з розных прычынаў, але ўсе людзі няшчасныя. Нешта шукаюць, выбіваюцца з сілаў... а так нічога і не знаходзяць.

М а к с і м. Няпраўда, я шчаслівы. Бо знайшоў цябе. (*Бярэ Клавіны далоні ў свае*).

К л а в а (*усміхаецца*). Знайшоў... пад чарэшняй. А калі б там аказалася іншая жанчына – знайшоў бы яе. (*Бесклапотна*.) Сёння знайшоў, заўтра згубіў.

М а к с і м (*накрыўджана*). Не кажы так, Клава. Я веру, што толькі цябе мог сустрэць у гэтым дворыку. І ўжо нікому цябе не аддам!

К л а в а (*з цікавасцю глядзіць на Максіма*). Які ты смешны, Максім. (*Цалуе Максіма*.) Жыццё такое простае, такое банальнае, а ты ўсякаму здарэнню ўмееш надаць нейкі найвышэйшы, метафізічны сэнс.

М а к с і м (*упарта*). Бо ў кожным, на першы погляд выпадковым здарэнні ёсць найвышэйшы, метафізічны сэнс.

К л а в а. Я вырасла ў мяшчанскім асяроддзі і ў мяне ніколі не было знаёмых паэтаў. Але калі я чытала Севяраніна, Блока, Ясеніна, мне заўсёды здавалася, што гэта вельмі небяспечныя людзі.

М а к с і м (*здзіўлена*). Чаму небяспечныя?

К л а в а. Бо яны кожную падзею, выпадак, сустрэчу ператвараюць у літаратуру. Здаецца, у іхным жыцці няма нічога свайго, асабістага. Усё навакол – толькі тэма для вершаў. Вось мы растанемся і ты таксама напішаш пра мяне вершык?

М а к с і м (*накрыўджана*). Мы не растанемся!

К л а в а. Добра, не растанемся. Але вершык ты напішаш?

М а к с і м. Так... Калі ты дазволіш.

К л а в а. Ну і напішы. (*Сумна*.) Можа нічога і не застанеца на зямлі пасля Клавы Салтыковай акрамя твайго вершыка...

М а к с і м. Клава! (*Прыцягвае Клаву да сябе*.)

У дворыку з'ўляецца В о л ь г а з кніжкай у руцэ. Максім з Клавай цалуюцца і не заўважаюць дзяўчыны. Вольга сядзе на лаўку побач з закаханай парай, разгортвае кнігу і чытае ўслых.

В о л ь г а. Калі самец заўважае самку, яго арганізм выдзяляе дадатковы бялок, які трапляе ў мозг. Мозг адразу накіроўвае сігнал да палавога органа, што выклікае з'яву гэтак званай *эрэцыі*...

Максім з Клавай павольна адсоўваюцца адзін ад аднаго. У Максіма сканфужаны, а ў Клавы сярдзіты выгляд.

К л а в а (*строга*). Вольга, што ты тут робіш?

В о л ь г а. Рыхтуюся да экзамену з анатоміі. *(Зноў чытае.)* Адпаведна ў арганізме самкі, калі яна прагне стасунку з самцом, выдзяляецца спецыяльная вільгаць...

К л а в а. Досьць!

В о л ь г а. А што? Цікава. І вельмі дакладна. Тут нават ілюстрацыі ёсць. Максім Адамавіч, Вы цікавіцеся анатоміяй? Хочаце зірнуць? *(Паказвае кнігу Максіму).*

К л а в а. Вольга, зараз жа вярніся ў пакой! *(Адбірае ў Вольгі кнігу).*

В о л ь г а. Не хачу сядзець адна ў пакоі!

К л а в а. Тады ідзі куды хочаш!

В о л ь г а. Куды? Гуляць з Дар'яй Цімафееўнай і яе гасцямі ў прэферанс? Ці слухаць раманы п'янага Стылі? Нікуды я не пайду! Мне тут добра!

М а к с і м *(са спачуваннем да Вольгі).* Клава! Мож...

К л а в а. Максім, у мяне да Вас просьба. Схадзіце ў мой пакой і прынясіце мой цёплы шаль. Мы пойдзем з Вамі ў сад.

Максім уздымаецца з лаўкі і са сканфужаным выглядам ідзе выконваць Клавіна даручэнне.

В о л ь г а. Так, ідзіце ў сад! У той славуты сад! Самы час вам туды ісці!

К л а в а. Вольга, чаго ты дамагаешся?

В о л ь г а. Як табе не сорамна! Перад ім, перада мной, перад тваім мужам!

К л а в а. Перастань! Я выдатна бачу, што не пра майго мужа ты рупішся! *(Спачувальна.)* Табе падабаецца гэты бедны хлопчык?

В о л ь г а *(з выклікам).* А хоць бы і так? Што ў гэтым дрэннага?

К л а в а. Нічога, калі б ён сустрэўся табе на маскоўскім бульвары, а не ў пансіянаце для сухотнікаў. Не надумайся закахацца ў яго, мая дарагая!

В о л ь г а. Я даўно дарослая, і сама вырашаю, калі і ў каго мне закахацца!

К л а в а. Але не гэтым разам, сястра. У тутэйшага каханьня няма будучыні. Яно для выклятых, такіх, як я, як Максім. А ты... павінна жыць.

В о л ь г а. Нікому я нічога не павінна! Мож, я таксама хачу памерці!

К л а в а *(стомлена).* У тваім веку ўсе хочучь памерці. Максім вяртаецца. Я прашу цябе, ідзі спаць.

Вяртаецца М а к с і м з шалем. Вольга сядзіць надзьмуўшыся, але не адыходзіць.

К л а в а. Дзякуй, Максім. Хадземце гуляць. Вольга сёння не ў гуморы, лепш яе не чапаць. *(Накідвае шаль, бярэ Максіма пад руку і выводзіць з дворыка.)*

Вольга застаецца адна.

В о л ь г а *(выбухвае)*. Подлая кабета! Самка! Прыкрываешся высокімі словамі пра каханне, пра смерць, а хочаш толькі аднаго! Фарысейка!

У дворыку з'яўляецца С т ы л я – сумны, разгублены, без гітары.

С т ы л я. Які фатальны вечар! Прайграў гітару... Божа, які я дурань!.. *(Заўважае Вольгу.)* А Вы чаму сядзіце ў адзіноце, Вольга Пятроўна?

В о л ь г а *(злосна)*. Вас чакаю!

С т ы л я. Здзекуецца з мяне? Хочаце мяне канчаткова дабіць сваёй пагардай? Давайце, мне ўжо сёння нічога не страшна.

В о л ь г а. Я сур'ёзна! *(Ускоквае з лаўкі)*. Я хачу пайсці з Вамі ў сад!

С т ы л я. Вольга Пятроўна, не варта.

В о л ь г а. Я Вам не падабаюся?

С т ы л я *(сумна)*. Падабаецца, нават вельмі. Але ўжо ноч. І Вы ведаеце, што ў гэтага сада не найлепшая слава.

В о л ь г а. І няхай! Сёння асаблівая ноч! Не ўпусціце свой шанец.

С т ы л я. Не трэба.

В о л ь г а. Трэба! Я вам загадваю! *(Хапае Стылю за руку і цягне за сабой.)* Я хачу ў сад!

С т ы л я. Пашкадуйце мяне, Вольга Пятроўна. *(Крычыць.)* За што Вы мяне так ненавідзіце?.. *(Паслухмяна ідзе ўслед за Вольгай.)*

З'ява трэцяя

У дворыку пансіяната Дар'і Цімафееўны. На лаўцы пад чарэшнай сядзіць В о л ь г а, чытае кнігу: тойсамы падручнік анатоміі. З боку вуліцы з'яўляецца М а к с і м, ён у цудоўным настроі, ідзе з падскокам, нешта напывае.

В о л ь г а *(адклаўшы ў бок кнігу)*. Ну, што Вы скачаце, як горны казёл?

М а к с і м *(заўважыўшы Вольгу)*. Бо жыццё цудоўнае, Вольга! Мне хочацца скакаць, спываць, цалаваць увесь свет!

В о л ь г а. Можаче пачаць з мяне. *(Пагардліва.)* Як мала мужчыне трэба для шчасця: знайсці сабе ласкавую, падатлівую самку.

М а к с і м *(абурана)*. Вольга! Я прашу Вас!

В о л ь г а. Сядайце, нам трэба пагаварыць...

М а к с і м. Сапраўды, трэба, і вельмі сур'ёзна! *(Сядае на лаўку, але адразу ж ускоквае, нешта ўспомніўшы.)* Зараз, я толькі скажу Клаве...

В о л ь г а. Не трэба ёй нічога казаць! Яна перадала Вам картку. Сядйце і ўважліва яе прачытайце. *(Вымае схаваную паміж старонкамі кнігі картку і аддае Максіму.)*

М а к с і м *(усміхаецца, нічога не разумеючы, паслухмяна сядзе.)* Картку? *(Бярэ картку і чытае. Паступова твар ягоны хмурнее, рукі пачынаюць дрыжаць.)*

В о л ь г а *(з цікавасцю назірае за Максімавай рэакцыяй)*. І дзе тое шчасце? Вам ужо не хочацца цалаваць увесь свет? *(Спачувальна.)* Ды не перажывайце Вы так. Нічога асаблівага не здарылася. Да вашай каханкі нечакана прыехаў муж.

М а к с і м *(усхвалявана)*. Я не ведаю, што мне зараз рабіць... Хоць, не, ведаю... Трэба пайсці да яго. Ува ўсім прызнацца, сказаць, што я шчыра Клаву кахаю...

В о л ь г а *(здзіўлена)*. Толькі не надумайцеся рабіць глупствы. Трымайце сябе ў руках. Сёння прыехаў, заўтра паедзе.

М а к с і м. Якая Вы цынічная, Вольга. *(З пачуццём крыўды.)* Яшчэ больш, чым ваша сястра.

В о л ь г а. Я не цынічная. Я нармальная. А вось Вы – непапраўны рамантык. Пераспалі раз-другі з жанчынай і ўжо набралі сабе ў галаву. Пайду, прызнаюся, шчыра кахаю... А Вы ў яе спыталі: ці хоча яна, каб Вы пайшлі і прызналіся? Лепей супакойцеся і паводзьце сябе... як сапраўдны мужчына. *(Пагардліва.)* Тое, што вы называеце каханнем – насамрэч адна фізіялогія.

М а к с і м *(раздражнёна)*. Вам адкуль ведаць!

У дворыку з'яўляецца С т ы л я. Вольга, убачыўшы мастака, спачатку рэзка адварочваецца, але потым паварочваецца назад і здзіўлена разглядае яго. Сапраўды, выгляд у Стылі незвычайны. Ён у гарнітуры, хоць, здаецца, і з чужога пляча, у старанна выпрасаванай белай кашулі і ў гальштуку. У руках трымае букет палявых кветак.

С т ы л я *(няпэўна)*. Вольга, можна з Вамі пагаварыць? *(Круціць у руках букет кветак.)* Тёт а тёт.

Максім ўздымаецца з лаўкі, каб пайсці, але Вольга хапае яго за руку.

В о л ь г а. Застаньцеся, Максім!

М а к с і м. Я лепей пайду.

В о л ь г а. Я вас вельмі прашу!

М а к с і м. Ну, як хочаце... *(Неахвотна сядзе.)*

В о л ь г а *(да Стылі, з выклікам)*. Максім Адамавіч – сябар нашай сям’і. У мяне няма ад яго сакрэтаў.

С т ы л я. Што ж, можна і пры сведках. *(Топчацца з нагі на нагу.)* Вольга, я, вядома, чалавек нікчэмны. Легкадумны чалавек, марнатраўны. Мной можна пагарджаць, з мяне можна смяяцца. Я сам выбраў сабе такое пустое жыццё і мне няма каго вінаваціць за сваё незайздроснае становішча. Але я кахаю Вас... І пасля ўчарашняга вечара... Пасля ўсяго, што сталася... Я падумаў... Калі Вы раптам... Словам, выходзьце за мяне замуж!

В о л ь г а *(не верыць сваім вачам)*. Вы звар’яцелі? Ці проста п’яны з раніцы?

С т ы л я. Наконт вар’яцтва не ведаю... А піць – не піў, ні кроплі. Прачнуўся, падумаў-падумаў, і прыйшоў. Я, між іншага, чалавек з гонарам, каб Вы ведалі, і да таго ж Вас кахаю... Гэта Вам. *(Падае Вользе букет)*.

Вольга нечакана заходзіцца істэрычным смехам.

С т ы л я. Зразумела, у Вас ёсць прычыны мяне ненавідзець, але...

В о л ь г а *(праз смех)*. Ды хто вам сказаў, што я Вас ненавіджу? Вы мне проста абьякавы!... Ідзіце прэч, смешны Вы чалавек!

С т ы л я. Так я і думаў. *(Сам сабе)*. Блазен. *(Кідае букет пад ногі, наварочваецца і адыходзіць.)*

Вольга ніяк не можа суняць нервовага смеху.

М а к с і м *(з дакорам)*. Навошта Вы з ім... так жорстка?

Вольга працягвае смяяцца, але гэты смех пераходзіць у плач.

М а к с і м *(зразумеўшы, што дзяўчына плача)*. Супакойцеся, Вольга. Не трэба. Ён пайшоў. *(Няўмела абдымае дзяўчыну.)* Усё будзе добра.

Уваходзяць К л а в а са сваім мужам.

С а л т ы к о ў (*жартаўліва*). Так, што тут адбываецца? Усхваляваны малады чалавек... Дзяўчына ў слязах... Кінутыя ў пыл кветкі... Ай-яй-яй. Усе сімптомы курортнага рамана. (*Да Клавы.*) Я не памыліўся, Клава?

В о л ь г а. А ну вас усіх! (*Ускоквае з лаўкі і ўцякае ў свой пакой*).

С а л т ы к о ў (*да Клавы*). Гэта той самы Максім, пра якога ты расказвала?

К л а в а. Так. Пазнаёмцеся, Максім. Гэта мой муж.

С а л т ы к о ў (*падае Максіму руку*). Салтыкоў, Інакенцій Міхайлавіч. Банкаўскі службовец.

М а к с і м (*невывразна*). Максім Багдановіч.

С а л т ы к о ў (*да жонкі*). Прысядзем, Клавачка? (*Салтыкоў і Клава сядаюць на лаўку, Салтыкоў бярэ ў рукі разгорнутую кнігу, якую пакінула Вольга.*) Што чытаеце? (*Разглядвае малюнкi, потым кідае здзіўлены пагляд на Максіма.*) Божа, малады чалавек...

К л а в а. Гэта Вольжына кніга. Падручнік анатоміі.

С а л т ы к о ў. Зразумела, як той казаў, тэорыя... (*Загортвае кнігу і кладзе на лаўку.*) Я Вам спачуваю, Максім: Вольга ў нас дзяўчына прывабная, але характар у яе...

К л а в а (*да мужа, з усмешкай*). Кеша, не прымушай нашага мілага сябра чырванець.

С а л т ы к о ў. Ну, добра, зменім тэму. (*Бадзёра.*) Дык Вы вучыцеся Максім?

М а к с і м. Так.

С а л т ы к о ў. І дзе, дазвольце запытацца?

М а к с і м. У Яраслаўскім юрыдычным ліцэі.

С а л т ы к о ў. Слушны выбар прафесіі. Без кавалка хлеба не застанецеся.

М а к с і м. Гэта бацькаў выбар, не мой.

С а л т ы к о ў. Ну, бацькоў у важных справах трэба слухацца. А бацька ваш дзе служыць?

М а к с і м. У Яраслаўскім аддзяленні Сялянскага банка.

С а л т ы к о ў. Дык мы з вашым бацькам служым у тым самым банку! (*Важна.*) Толькі я ў цэнтральным, Маскоўскім аддзяленні. Праўда, цяпер, якраз пераводжуся ў Сімферопаль. У Клавачкі няважна са здароўем, трэба кардынальна змяніць клімат. Спадзяюся, вашыя блізкія ў добрым здароўі?

К л а в а (*запознена*). Кеша!

М а к с і м. Не. Маці памерла. І старэйшы брат таксама.

С а л т ы к о ў (*разгублена*). Прабачце, я не ведаў... (*Замаўкае на хвіліну, шукаючы іншай тэмы для гутаркі.*) А што вы думаеце пра становішча на фронце? Як, пераможам прусакаў да восені? У нас жа

выдатныя генералы: адзін Брусілаў чаго варты! Маладыя Карнілаў і Дзянікін. А рускі салдат? Найлепшы ў свеце! Яшчэ Бісмарк папярэджваў еўрапейцаў: ніколі не ваюйце з Расіяй, усёроўна прайграеце! Рускі салдат усё вытрымае: холад, голад, нават нястачу амуніцыі і зброі. Вось толькі ўсякія там жыда-масоны ды іншыя інародцы падрываюць баявы дух нашай арміі. *(Выбухвае.)* Гэтак звання рэвалюцыянеры, маць іх! Усіх у Сібір!

К л а в а *(з жахам)*. Інакенцій!

М а к с і м *(ціха)*. Я таксама іншародзец: беларус. А мой брат быў рэвалюцыянерам.

Западае доўгая паўза. У дворыку з'яўляецца Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а.

С а л т ы к о ў *(узрадавана)*. А вось і нашая мілая гаспадыня! *(Усхопліваецца з лаўкі насустрач Дар'і Цімафееўне.)*

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а. Што ж Вы тут сядзіце? Хадземце да нас, на тэрасу, Інакенцій Міхайлавіч! Сабралася цудоўная кампанія, згуляем у прэферансік.

С а л т ы к о ў. У прэферансік – з задавальненнем, Дар'я Цімафееўна. *(Кінуўшы незычлівы погляд на Максіма.)* Тым больш, што гутарка наша неяк не ладзіцца. *(Да жонкі.)* Хадзем, Клава.

К л а в а. Ідзі, я зараз. *(Уздымаецца з лаўкі.)*

Дар'я Цімафееўна і Салтыкоў адыходзяць.

К л а в а. Не крыўдуйце, Максім, на майго мужа. Ён неблагі чалавек. Дбае пра мяне, пра Вольгу. А тое, што Вы чулі... гэта толькі гучныя словы. Няма ў яго ніякай нянавісці да іншародцаў... Мы з Вольгай па маці – армянкі.

Максім раптам кідаецца перад Клавай на калені і абдымае яе за ногі.

М а к с і м. Клава, я не магу так! Давай скажам яму, ува ўсім прызнаемся! Паедзем са мной, Клава!

К л а в а *(азірнуўшыся)*. Устаньце, зараз жа! Нас могуць убачыць. *(Прымушае Максіма ўстаць.)* У чым прызнаемся, куды паедзем?

М а к с і м. Прызнаемся, што мы кахаем адзін аднаго! Паедзем у Яраслаўль!

К л а в а *(усміхаецца)*. У Яраслаўль? У дом вашага бацькі? І што мы з Вамі будзем там рабіць? Разам хадзіць у ліцэй?

М а к с і м. Я кіну ліцэй, знайду працу, хай сабе і найцяжэйшую! Затое мы будзем разам, Клава!

К л а в а. Максім, не паводзьце сябе як юны гімназіст. Я ж Вас прасіла ў запісцы: трымайце сябе ў руках. Вы хочаце сапсаваць мне жыццё? Мае апошнія гады...

М а к с і м. Не кажыце, так, Клава! *(Хапае Клаву за рукі.)*

К л а в а. Я кажу праўду. Мне трэба ісці, Максім.

М а к с і м. Вы мяне не кахаеце! Вольга праўду кажа: гэта толькі фізіялогія. Я для Вас быў эратычнай прыладай!

К л а в а. Што ж, думайце так, калі Вам ад гэтага лягчэй. *(Ідзе на тэрасу, потым на імгненне спыняецца.)* Дарэчы, мой муж неўзабаве з'езджае. *(Выходзіць.)*

М а к с і м *(у роспачы)*. Я не магу так! Не магу!

З'ява чацвёртая

У дворыку пансіяната Дар'і Цімафееўны. На лаўцы – спакаваныя Максімавы рэчы. На адной з валізак ляжыць кніга. Сам М а к с і м стаіць непадалёк у плашчы і фуражцы і размаўляе з Д а р ' я й Ц і м а ф е е ў н а й.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а. А можа, застанецца, Максім?

М а к с і м. Не, Дар'я Цімафееўна. Я ўжо надумаў.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а. Няўжо Вам у нас было дрэнна? Пакой быў цесны ці, можа, кухня не адпавядала? Дык Вы б сказалі, я б Вас у іншы пакой перавяла. А кухарцы загадала б, каб яна Вам асобна гатавала.

М а к с і м. І пакой быў цудоўны, і абеды былі смачныя. Дзякуй, Дар'я Цімафееўна. Проста, стаміўся я ўжо адпачываць. Цягне да кніжак, у бібліятэку. Паеду.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а. Ну, не крыўдуйце на мяне, калі што. *(Вымае з партманэ грошы і падае Максіму.)* Я падлічыла: Вы заплацілі за месяц, а былі тры тыдні. Пяць рублёў вашыя.

М а к с і м. Што Вы, Дар'я Цімафееўна! Не трэба. Я сам вінаваты, што раней з'езджаю.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а. Бярэце, бярэце. У дарозе спатрэбяцца. Вы – студэнт, чалавек бедны, а я – дама з гонарам, муж мой быў гвардзейскім афіцэрам. Мне чужыя грошы не патрэбны. *(Прымушае Максіма забраць грошы.)* Вы да Феадосіі на чым дабіраецеся?

М а к с і м. Сціліян абяцаў знайсці фурманку.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а *(асуджальна)*. І Вы даверылі такую важную справу гэтаму прайдзісвету? Знойдзе якую таратайку, а грошы заплаціце як за экіпаж! Пайдзіце сама дапільную.

У дворыку з'яўляецца В о л ь г а. Спыняецца і чакае, пакуль сядзе Дар'я Цімафееўна.

Д а р ' я Ц і м а ф е е ў н а (*заўважыўшы Вольгу*). А вось і паклонніцы прыйшлі развітацца. Я ж кажу, заставайцеся. (*Адыходзіць*.)

В о л ь г а (*падыходзіць да Максіма*). Шкада, што Вы з'яжджаеце. (*Прыязна ўміхаецца*). З кім мы цяпер будзем лазіць па горах, шукаць разбураныя манастыры? З кім будзем ездзіць у Кактэбель купацца і збіраць сердалікі?

М а к с і м. Усе манастыры мы ўжо з Вамі знайшлі, калі верыць даведніку. І ў Кактэбель слаўна з'ездзілі, а ўсе сердалікі не пазбіраеш, трэба і для іншых курортнікаў пакінуць. Дзякуй Вам за цудоўную кампанію, Вольга.

В о л ь г а. Не крыўдуеце на мяне? Я Вам шмат злых слоў нагаварыла.

М а к с і м. Дзе там, Вы мелі рацыю. Усё нашыя высокія пачуцці можна звесці да простае фізіялогіі. Дарэчы, я пад вашым уплывам нават паспрабаваў апісаць усе свае адчуванні натуралістычным метадам. Але неяк няўдала. (*Вінавата ўсміхаецца*.) Кепскі з мяне натураліст. (*Бярэ кніжку, якая ляжала на валізцы і працягвае Вользе*.) Вось ваш падручнік, Вы яго на лаўцы забыліся. Зычу паспяхова здаць экзамен.

В о л ь г а. Божа, якое я яшчэ дзіця! А Вы знайшлі каго слухаць... Мужчына называецца... (*Строга*.) І на Клаву не крыўдуйце. Яна ўчора ўсю ноч праплакала.

М а к с і м (*з недаверам*). Яна?

В о л ь г а. Так. І я разам з ёй. А што Вы думалі? Клава толькі з выгляду такая халодная і абьякавая, а сама ведаеце, як перажывае? (*З болям*.) Няўжо Вы не зразумелі, што Вы – апошняе каханне ў яе жыцці? Апошняя, хаця і недазволена радасць, апошні цёплы восеньскі дзень перад вечнаю зімой... (*Замаяўкае*).

У дворыку з'яўляецца С т ы л я. У руках у яго – карціна, загорнутая ў паперу. Ubачыўшы, што Максім развітваецца з Вольгай, Стыля тактоўна спыняецца воддаль.

М а к с і м (*ціха*). Клава выйдзе са мной развітацца?

В о л ь г а. Не ведаю. (*Падае Максіму лісток з бланота*.) Вось мой адрас. Калі вам захочацца напісаць Клаве – пішыце, я перадам. Мне таксама можаце напісаць – я буду рада. (*Кінуўшы погляд на Стылю*.) Я скажу Клаве, што Вы ад'яжджаеце. (*Адыходзіць*).

Стыля падыходзіць бліжэй.

С т ы л я (*урачыста*). Карэта чакае, граф! Фурманку, праўда, знайсці не ўдалося, але драбіна – цалкам спраўная.

М а к с і м (*усміхаецца*). Графу падыдзе і драбіна, абы на ёй была салома!

С т ы л я. Наконт саломы не хвалюйся, ёсць, і свежая. Дар’я Цімафееўна асабіста праверыла. Яна там спрачаецца з фурманам, цану збівае. (*Падае Максіму карціну, абгорнутую паперай*). А гэта табе.

М а к с і м (*узяўшы карціну*). Што гэта?

С т ы л я. Партрэт славутага паэта Максіма Багдановіча, намалюваны нікому не знымым крымскім мастаком Сціліянам Пефці.

М а к с і м. Дзякуй! Ведаеш, у мяне якраз ёсць пяць рублёў, Дар’я Цімафееўна вярнула. (*Шукае ў кішэні грошы*.)

С т ы л я. Ніякіх грошай! Гэта падарунак. (*Завагаўшыся*.) Але калі ты ўжо так просіш, я магу прыняць ад цябе грывеннік – выпіць вечарам за тваё здароўе.

М а к с і м (*аддае грывеннік*). Дзякуй, Стыля. І за партэт, і за сяброўства. Без цябе Стары Крым быў бы сумным мястэчкам. (*Абдымае мастака*.)

С т ы л я (*расчулена*). Гэта найвышэйшая пахвала маёй дзейнасці. Ну, што, хадзем?

М а к с і м (*разгублена*). Зараз, я толькі хацеў... (*Кідае позірк у той бок, адкуль можа з’явіцца Клава*.)

С т ы л я (*усё зразумеўшы*). Але нядоўга. Дар’я Цімафееўна хвалюецца, ці паспееш ты на цягнік. (*Бярэ Максімавы валізкі і нясе на драбіну*.)

Максім нервова ходзіць уздоўж дворыка, час ад часу паглядваючы на гадзіннік. Але Клава не з’яўляецца.

М а к с і м. Не прыйшла. (*Пакрыўджана*). Ну, і няхай! (*Вымае з кішэні нататнік, вырывае аркуш паперы і хуценька пачынае пісаць Клаве запіску. Напісаўшы, складвае лісток удвая, падпісвае, і глядзіць, куды б пакласці запіску. Урэшце, пакідае яе проста на лаўцы, а зверху кладзе каменчык*.)

У гэты момант у дворыку нарэшце з’яўляецца К л а в а.

К л а в а. Максім!

М а к с і м (*амаль спалохана*). Клава! (*Хапае сваю запіску, камячыць і рве на кавалкі.*)

К л а в а. Я ўсё ноч думала... шукала словы... мне так шмат чаго трэба табе сказаць...

У дворыку з'яўляецца ўзбуджаная Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а.

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а. Максім, Вы едзеце ці не?

М а к с і м. Так... еду... (*Глядзіць на Клаву.*)

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а (*загадным голасам*). Тады бяжыце хутчэй! Стыля знайшоў нейкі жаклівую калымагу, невядома, ці паспееце Вы такім транспартам на цягнік!

М а к с і м. Так... бягу... (*Робіць некалькі крокаў убок Дар'і Цімафееўны.*) Цягнік... (*Нечакана разварочваецца і бяжыць да Клавы.*) Гэта табе, на памяць. (*Укладае Клаве ў рукі партрэт, атрыманы ад Стылі.*) Я ўсёроўна кахаю цябе, Клава!

К л а в а. Максім! (*У адчай абдымае Максіма і цалуе на вачах здзіўленай гаспадыні пансіяната.*)

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а. Гэта яшчэ што такое?! (*Строга.*) Ма-а-аксім!

М а к с і м (*адрываецца ад Клавы*). Бягу, Дар'я Цімафееўна! (*Выбягае з дворыка.*)

Клава, прыціснуўшы партрэт да грудзей, вяртаецца ў свой пакой. У дворыку застаецца толькі Дар'я Цімафееўна, стомленая сядзе на лаўку.

Д а р'я Ц і м а ф е е ў н а (*бурчыць*). Бяда мне з імі. Кожны год тая самая гісторыя. Прыязджаюць да нас здалёк, самотныя, замёрзшыя, паўжывыя. Адагрэюцца крыху на паўднёвым сонейку, падыхаюць свежым паветрам, і пачынаюць падчапурвацца, паглядваць адзін на аднаго, заляцацца. Потым развітваюцца, плачуць, клянуцца праз год сустрэцца. А глядзіш, наступным летам – зусім іншыя твары мільгаюць, а тыя, хто кляўся і чакаў сустрэчы, ужо знайшлі сабе вечны прытулак і спакой... Як мятлушкі над вадой. Усё ў іх нетрывалае, і жыццё, і пачуцці. На адзін сезон. І толькі мы тут вечныя. Чакаем іх, рыхтуем пакоі, даглядаем дворык і сад. (*Стомленна*). Божа, калі ўжо спыніцца гэтая карузеля?

ГІСТОРЫЯ ДРУГАЯ

З'ява першая

Рэдакцыя літаратурна-мастацкага часопіса „Брама”. Памяшканне рэдакцыі становіць сабой звычайную двухпакаёвую кватэру. У большым пакоі стаіць некалькі сталоў, крэсел, шафа з часопісамі ды пашарпаная канапа. За кампутарным сталом сядзіць К а л і с а, за пісьмовым – Я д з в і г а А н т о н а ў н а, на канапе ўладкаваўся Л я в о н. У Лявона пакамечаны, заспаны выгляд.

Дзверы ў меншы пакой –рэдактарскі кабінет – прыадчыненыя.

Л я в о н (*адплюшчыўшы адно вока*). Калісачка, сэрцайка, зрабі кавы. Мой розум без допінгу не функцыянуе.

К а л і с а (*не адрываецца ад кампутара*). Якая мяне чакае ўзнагарода?

Л я в о н. Маё палкае каханне.

К а л і с а (*без энтузіязму*). Ф-фэ!

Л я в о н. І кавалак шакаладкі. (*Пашукаўшы ў кішэнях, вымае патрушчаную шакаладку. Адплюшчвае другое вока і скептычна разглядае яе*). Шмат кавалачкаў. Дро-о-обненькіх.

Каліса ўздыхае і ўздываецца рабіць каву. Налівае ваду і ўключае электрычны імбрык.

К а л і с а. Магу зрабіць з цытрынай. (*Спачувальна.*) Дапамагае.

Л я в о н. Не трэба. Як кажуць, не псуй гарбату цукрам, каву цытрынай, а каханне шлюбам.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*асуджальна паглядзеўшы на Лявона*). Лёначка, вы зусім не шануеце свой малады арганізм.

Л я в о н. Я згараю на вогнішчы натхнення.

К а л і с а. Тлееш. Смуроду ад твайго вогнішча больш, чым агню. Ты скончыў раман?

Л я в о н. Ц-с-с! Шэф пачуе! (*Удакладняе.*) Маю на ўвазе не таго шэфа, які пялёхаецца зараз у хвалях Чорнага мора, а кар’ерыста, які часова заняў рэдактарскі кабінет.

З рэдактарскага пакоя выходзіць П ё т р а.

П ё т р а. Вераніка не тэлефанавала?

К а л і с а. Пакуль што не. Вып’еш кавы, Пётра?

П ё т р а. Можна. (*Падумаўшы.*) Толькі з цытрынай.

К а л і с а. А Вы, Ядзвіга Антонаўна?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Я лепей гарбаты. *(Вымае з сумкі тэрмас.)* У мяне свая, з зёлкамі. *(Да Лявона.)* Лёначка, Вам таксама карыснай выпіць гарбаты.

Л я в о н. Не заўсёды карыснае – прыёмнае, Ядзвіга Антонаўна.

Каліса частуе Лявона і Пётру кавай, потым налівае сабе.

П ё т р а. Лявон, ты скончыў раман?

Л я в о н *(без энтузіязму)*. Амаль што. Засталося напісаць фінальную сцэну.

П ё т р а. Паспееш здаць у наступны нумар?

Л я в о н. Не ведаю. *(Задумліва)*. Разумееш, бракуе яркага жыццёвага ўражання.

К а л і с а *(іранічна)*. А ўчарашняе было недосыць яркае?

Л я в о н *(махае рукой)*. Э-э-э!

П ё т р а. Хацелася б пачаць нумар цікавым матэрыялам.

Л я в о н *(удакладняе)*. У сэнсе – скандальным?

П ё т р а *(з надзеяй)*. Можа, у рэдакцыйных запасах знойдзеца нешта вартае ўвагі?

Л я в о н *(узважае на руцэ стос рукапісаў, які толькі што ляжаў у яго над галавой)*. Вось вып’ю кавы і бяруся за чытанне непрызнаных геніяў.

П ё т р а. Дзякуй за каву, Каліса. *(Накіроўваецца ў кабінет)*.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а *(нясмела)*. Пётр Уладзіміравіч, Вы не забыліся пра маю просьбу? Гануся так хвалюецца...

П ё т р а. Памятаю, Ядзвіга Антонаўна. Але прафесар яшчэ не вярнуўся з канферэнцыі. *(Знікае ў кабінете.)*

Л я в о н *(праводзіўшы Пётру паглядам)*. Выслужваецца, Бялінскі.

К а л і с а. Зайздросціш, што Бронік не на цябе пакінуў часопіс?

Л я в о н. Наадварот, спачуваю. Я – вольны мастак.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Лёначка, Вы праўда напісалі раман?

Л я в о н. Неўзабаве Вам давядзецца выпраўляць памылкі.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а *(з павагай)*. Вы таленавіты пісьменнік, Лёня. У вашым веку ды напісаць раман...

К а л і с а. Які там раман, Ядзвіга Антонаўна! Дзесяць старонак, ні герояў, ні сюжэту.

Л я в о н *(накрыўджана)*. Няпраўда. Старонак сорак набярэцца. І герой ёсць – я. Астатнія ўсе – гераіні. І назва клёвая: „Я і мятлушкі. З прыватнага жыцця Лявона К.”

К а л і с а. Назаві прасцей: „Як я іх”.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Зноў давядзеца вычытваць карэктурку ў рэдакцыі. У мяне дачка цікаўная, яшчэ зазірне. (*Усхвалявана.*) Можца з мяне смяцца, называць мяне старамоднай, але за некаторыя публікацыі ў нашым часопісе мне сорамна. Прыходзіць да мяне надочы сяброўка-настаўніца і пытаецца: „Што вы, Ядзя, друкуеце? Замест таго, каб заклікаць чытачоў любіць Бацькаўшчыну і шанаваць родную мову, вы ў сваім часопісе культывуеце распушту і брыдоту”. І зачытвае ўрывак... (*Бездапаможна.*) Я пасля на яе вачэй не магла ўзняць.

Л я в о н (*з цікавасцю*). А што яна зачытала?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*адмахваецца*). Мне сорамна такое ўслых вымаўляць.

Л я в о н. Які нумар?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Мінулы.

Л я в о н (*упэўнена*). „Апосталы Нірваны”.

К а л і с а. Я рабіла мастацкае афармленне. Кампутарная графіка.

Лявон робіць знак Калісе. Каліса бярэ з шафы часопіс і кідае Лявону. Лявон спрытна ловіць часопіс, адкрывае і зачытвае ўрывак памянёнага твора.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*пратэстуе*). Дзеля Бога, Лёня, не трэба!

Л я в о н (*чытае*). „Вось упэўненая жылістая рука гладзіць ейныя лыткі, клубы, потым мокрае прамежжа. Сярэдні палец трапляе ў вільготную похву й казыча, казыча, казыча. Жанчына зьнемагае і пакутуе ад нутраной гарачыні, цяжка дыхае, трымаючыся за халодныя поручні ложка. Раптам заўважае, што нехта сядзе ёй на грудзі так, што яе галава апынаецца спаміж потных валасатых ног нахабнага вершніка. Да ейных вуснаў дакранаецца нешта пругкае й цёплае. Кабета аўтаматычна адкрывае рот і пачынае смактаць, нібы даўгую салодкую цукерку. Час ад часу вершнік рукамі прыціскае ейную галаву да сябе, ажно настаўніца ледзь не задыхаецца. Бо памеры ўзбуджанага адростка не супадаюць з памерамі ейнага мініяцюрнага ратка. У ніжняй частцы свайго тулава яна адчувае шпаркія паступальныя штуршкі іншароднага прадмета. Эма Барысаўна не вытрымлівае гэткай напругі, ды ў экстазе траціць прытомнасць...” (*Адрываецца ад часопіса*). Дарэчы, у гэтым самым нумары змешчана і апавесць „Эрагенная зона”.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*абурана*). Быкаў і Караткевіч ніколі б не апусціліся да такога бруду!

К а л і с а. Згодная. Хоць мастацкае афармленне было добрае.

Л я в о н. Але ж гэта быў спецыяльны дыскусійны нумар: „Эротыка і парнаграфія”. Навошта ваша сяброўка яго купляла, калі яна такая цнатлівая?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Я спадзяюся, Лёня, за Ваш раман мне не давядзецца чырванець?

К а л і с а. Не спадзявайцеся, Ядвіга Антонаўна: давядзецца ды яшчэ як. Стыль – той самы, а імёны і прозвішчы герайн – сапраўдныя.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*не верыць*). Як сапраўдныя? (*Запытальна глядзіць на Лявона*).

Л я в о н. Каліса праўду кажа. Раман дакументальны. У гэтым ягоная унікальнасць.

К а л і с а. Сяброўкі Лявона з задавальненнем прачытаюць пра свае сэксуальныя подзвігі. І не толькі сяброўкі. Іхныя мужы таксама.

У дзвярах рэдактарскага кабінета паказваецца П ё т р а.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*з жахам*). Але ж гэта ... амаральна. Якая ж гэта літаратура?

Л я в о н (*з гонарам*). Шчырая літаратура. А ўявіце, колькі ў майго рамана будзе чытачоў. Усе, пра каго напісана – раз. Іхныя сябры і знаёмыя – два. І ўрэшце прачытаюць усе астатнія, каб пераканацца, што пра іх нічога не напісана...

К а л і с а (*самазадаволена*). Скажам, я.

Л я в о н. Памыляешся, Каліса. Пра цябе я напісаў.

К а л і с а (*здзіўлена*). Што напісаў? Я, здаецца, не давала табе падстаў...

Л я в о н (*перапыняе*). Не давала. Таму ў рамане ты – лесбіянка.

К а л і с а. Свіння. Не прасі больш зрабіць табе кавы.

Л я в о н. А малюнкi зробіш?

К а л і с а (*павагаўшыся*). Малюнкi зраблю. Гэта мой прафесійны абавязак. (*Усміхаецца*).

Л я в о н. Хітрая ты. Каліса. У цябе нават зубы хітрыя.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*заўважыўшы Пётру*). Пётр Уладзіміравіч, Вы чулі? Хіба так можна?

П ё т р а. Дарагая Ядвіга Антонаўна, Вы думаеце Лявон гэта прыдумаў? Сусветная літаратура даўно прайшла праз этап эксібіцыянізму і прылюднага аўтарскага самараспранання...

Л я в о н (*надміргвае Калісе*). Пачалася лекцыя.

П ё т р а (*працягвае*). Што да сэксуальных сцэнаў – гэта проста агульнае месца, своеасаблівы код, па якім пазнаецца прыналежнасць тэксту да сучаснай літаратуры. Раней чытач такія сцэны нецярпліва

вышукваў, цяпер – абьякава прамінае, як літаратурны штамп. (*Зрабіўшы паўзу.*) У нашага геніяльнага рамана іншая загана.

Л я в о н (*з выклікам*). Цікава, якая?

П ё т р а. Ён не завершаны, і мы не можам здаць яго ў наступны нумар.

Дзверы ў рэдакцыю адчыняюцца насцеж і на парозе з’яўляецца ўсхваляваная В е р а н і к а. Яна кідае свой партфель Лявону і з разбегу ўскоквае на Пётру, абхапіўшы яго рукамі за шыю, а нагамі за пояс.

Л я в о н. Упс! (*Ловіць партфель.*)

В е р а н і к а. Yes! Я знайшла яго! Я яго маю!

П ё т р а. Каго?

В е р а н і к а. Багдановічаў дзённік!

Л я в о н (*захоплена*). Той самы?

В е р а н і к а. Той самы, слауты, ніколі не публікаваны інтымны дзённік найвялікшага беларускага паэта Максіма Багдановіча! Хлопцы, бяжыце па шампанскае!

П ё т р а. Ёсць матэрыял для наступнага нумара. (*Строга.*) Але шампанскае піць рана: спачатку трэба перакласці дзённік на беларускую мову.

Л я в о н. Я бяруся!

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*пераможна паглядзеўшы на Лявона*). Нарэшце ў нашым часопісе будзе друкавацца класіка.

З’ява другая

Позным вечарам у Пётравай аднапакаёвай кватэры. На тахце ляжыць Вераніка, адзетая ў піжаму, і робіць нейкія пазнакі ў маленькім нататнічку. Пётра сядзіць за пісьмовым сталом і чытае Багдановічаў дзённік.

В е р а н і к а (*зірнуўшы на Пётру*). Ну як, падабаецца дзённічак?

П ё т р а. Прызнацца, я ўяўляў яго іншым. Я ведаў, што ў дзённіку апісаны раман Максіма Багдановіча з Клавай Салтыковай летам 1915 года ў Старым Крыме. Але не здагадваўся, што ў такіх выразях! (*Зачытвае.*) „У мяне ўстаў і я пайшоў з прыўзнятым... Я паваліў яе на зямлю і задраў спадніцу...”

В е р а н і к а (*з усмешкай*). Цябе шакуюць падобныя выразы? Не пасуюць вобразу любімага паэта? Пётра, ты сам казаў, што Багдановіча вельмі цікавіла фізіялогія чалавека: сэкс, цяжарнасць. А Клава была яго

першай, а можа і адзінай жанчынай. Я не лічу рамантычныя закаханасці кшталту Кіціцынай.

П ё т р а. Але пагадзіся, што вобраз гэтай першай і адзінай – дарэчы, замужняй – жанчыны паўстае з дзённіка не найлепшы. Як і вобраз аўтара. Пасварыліся яны былі ці што?

В е р а н і к а (*горача*). Няпраўда. З дзённіка я даведваюся, што паэт Багдановіч не быў імпатэнтам, не быў гомасэксуалістам, а меў нармальныя полавыя дачыненні з жанчынай, няхай сабе і з замужняй. А Клава... я б ёй помнік паставіла! Яна ўмела па-сапраўднаму кахаць і аддавацца мужчыне. Не тое, што гэтыя чыксы Какуева і Гапановіч!

П ё т р а. У цябе чыста практычны пагляд на адносіны паэта з жанчынамі. Мяне больш цікавіць іх уплыў на творчасць. Ганне Какуевай і Ньюце Гапановіч прысвечаны цэлы шэраг выдатных твораў. А што Клава? Пра сваю крымскую каханку Багдановіч напісаў адзін маленькі вершык на рускай мове. (*Цытуе па памяці.*)

Забудется многое, Клава,
Но буду я помнить всегда,
Как в сердце шипела отравы
Любви, и тоски, и стыда...
Тебя в темно-синем платочке
И песню, что пела мне ты:
Прошли золотые денечки,
Остались только мечты.

В е р а н і к а (*паціскае плячыма*). Можа, Максім не хацеў больш пісаць па-руску, а па-беларуску Клава не разумела. Здаецца, яна была армянкай па маці.

П ё т р а (*задумліва*). Цікава, якія яны былі ў сапраўднасці? Клава, яе сястра Вольга... Малады Максім... Крымскі мастак Сціліян Пефці, які намалюваў партрэт Багдановіча. І куды прапаў потым гэты партрэт? У музеі захаваўся толькі фотаздымак з яго. Дарэчы, ты не расказала мне галоўнае: адкуль у цябе копія дзённіка.

В е р а н і к а (*хітра*). А як ты думаеш?

П ё т р а. Не ўяўляю! Дзесяць гадоў доўжыцца палеміка: друкаваць дзённік ці не? Супрацоўнікі музея Багдановіча пакляліся, што касцьмі лягуць, а не дадуць апублікаваць непрыстойныя нататкі ўлюбёнага паэта. І раптам расшыфраваная копія дзённіка апынаецца ў руках журналісткі-пачаткоўкі!

В е р а н і к а (*па-змоўніцку*). Было так. Прыходжу я ў кабінет дырэктара музея і кажу адкрытым тэкстам: хочаш трахнуць маладую, прыгожую журналістку – давай дзённік Багдановіча!

У пакоі западае маўчанне.

Пётра (*незадаволена*). Вераніка, я сур'ёзна.

Вераніка. Добра, адказваю сур'ёзна. Прозвішча Санковіч табе знаёмае?

Пётра (*падумаўшы*). Не.

Вераніка. Дзіўна, бо ўпершыню я пачула яго ад цябе. Ты расказваў, як у 70-я гады ў Менску ставілі оперу пра Максіма Багдановіча.

Пётра. Было такое.

Вераніка. На просьбу аўтара лібрэта адзін тэатральны крытык месяц праседзеў з павелічальным шклom над Багдановічавым дзённікам. Тады яшчэ дзённік ляжаў у Акадэміі Навук і пра яго мала хто ведаў. Пазнаёміўшыся з яго зместам, стваральнікі оперы адмовіліся ад выкарыстання тэксту, а тэатральны крытык неўзабаве памёр.

Пётра. Ягонае прозвішча было Санковіч!

Вераніка. Нарэшце дапетрыў. Я падумала, а што калі ў Санковічавых паперах захавалася зробленая ім копія дзённіка? Мне пашанцавала: дзеці Санковіча не знішчылі бацькаў архіў, як гэта часта бывае.

Пётра. Вераніка, ты геніяльная журналістка! Сам бы я да такога ніколі не дадумаўся.

Вераніка. Вось чаму побач з табой павінна быць такая дзяўчына, як я. (*Весела.*) Можа, усёткі вып'ем шампанскага, за саюз мужчынскага розуму і жаночай інтуіцыі?

Звоніць тэлефон. Пётра бярэ трубку.

Пётра. Слухаю. Не, Ядзвіга Антонаўна, я не забыўся. Зараз патэлефаную. Няма за што. Дабранач. (*Кладзе трубку, потым зноў бярэ.*)

Вераніка. Чаго яна хацела?

Пётра. Гануся здае заўтра экзамен Паўлу Сямёнавічу. Трэба патэлефанаваць замовіць слоўца за бедную студэнтку. Можа, прафесар прыслухаецца да просьбы свайго ўлюбёнага аспіранта?

Вераніка. Ядзвіга Антонаўна такая смешная. Апякуецца дачкой як дарэвалюцыйнай гімназісткай. А Гануся – сучасная, эмансіпаваная дзяўчына. Неяк у рэдакцыі, без маці, яна расказвала нам з Калісай пра твайго Паўла Сямёнавіча.

Пётра. Спадабаліся ягоныя лекцыі?

Вераніка. Дзе там. Прафесар так павольна гаворыць, што студэнткі не могуць даўмецца, як ён займаецца сэксам. „Мусіць, адзін штуршок у мінуту”, – падсумавала Гануся.

Пётра. Пра што думаюць студэнткі на лекцыях! *(Набірае нумар.)*
 Павел Сямёнавіч? Добры вечар, Пётра Вас непакоіць. Павел Сямёнавіч,
 заўтра Вам будзе здаваць экзамен адна вельмі прыгожая і таленавітая
 дзяўчына. Не, не сваячка. І не каханка... Што? *(Разгублена.)* Добра, прыду.
 Да заўтра, Павел Сямёнавіч. *(Кладзе трубку.)*

Вераніка *(іранічна)*. Атрымаў свой штуршок?

Пётра. Прафесар папрасіў дапамагчы яму прыняць экзамен. А ў
 нас заўтра шмат працы ў рэдакцыі!

Вераніка. Не перажывай, сам напасіўся. Затое Ганусьцы
 пашанцавала... Дарэчы, што з нашым шампанскім. Зноў адкладваецца?

Чуваць званок у дзверы. Пётра аўтаматычна хапаецца за тэлефонную
 трубку.

Пётра. Слухаю.

Вераніка. Гэта не тэлефон, дзівак! Адчыні дзверы!

Пётра. А! *(Кладзе трубку.)* Запозна для візітаў. Хто гэта можа
 быць? *(Ідзе адчыняць дзверы.)*

Вераніка папраўляе на сабе піжаму. Уваходзіць Макс, за ім ідзе Пётра.

Макс. Прывітанне, Вераніка! Ты вельмі эратычна выглядаеш у
 піжамцы.

Вераніка *(здзіўлена)*. Макс?

Макс без запрашэння сядзе ў крэсла. Вераніка запытальна глядзіць на
 Пётру, Пётра разводзіць рукамі.

Макс. Вас здзіўляе маё з'яўленне?

Пётра. Не тое слова. Мы проста агаломшаныя. Каб знаны выдаўца
 ўва ўласнай асобе нанёс візіт сціплым літсупрацоўнікам...

Вераніка *(незычліва)*. Прытым без папярэджання.

Макс. А чаму б і не? Калісьці мы былі сябрамі.

Пётра. Калі ў дзіцячы садок разам хадзілі.

Макс. Бачу, вы не вельмі радыя майму візіту. Добра, адразу
 перайду да справы. Я хачу мець Багдановічаў дзённік.

Пётра з Веранікай зноў абменьваюцца паглядамі.

Пётра *(спакойна)*. Калі ласка. Звярніся ў музей Багдановіча. Я магу
 падказаць адрас.

М а к с. Дзякуй за параду. Ты добра ведаеш: музейнікі дзённік нават у рукі нікому не даюць. А мне патрэбна копія, прытым расшыфраваная. (*Уважліва глядзіць на Вераніку.*) Тая, якая ў Веранікі.

В е р а н і к а. Данеслі шпегі!

П ё т р а. Навошта яна табе?

М а к с. Я хачу апублікаваць дзённік у сваёй „Новай газеце”.

П ё т р а (*не верыць*). Ты звар’яцеў? Інтымны дзённік Багдановіча? У газеце?

М а к с. Так, у газеце. Тыражом 30 000 экзэмпляраў. Гэты матэрыял варты большага, чым ваш аматарскі часопіс накладам 100 асобнікаў.

В е р а н і к а (*з выклікам*). 300!

М а к с (*адмахваецца*). Усё роўна вас ніхто не чытае.

П ё т р а (*хвалюецца*). Няўжо ты не разумеш: Багдановічаў дзённік вымагае спецыяльнай прадмовы, навуковых каментароў, урэшце добрага перакладу на беларускую мову!

М а к с. Потым можна і гэтак. Асобным выданнем. Я нават вазьму цябе рэдактарам. Але спачатку – у газеце, на рускай мове. Прадайце мне копію.

В е р а н і к а. Ніколі!

М а к с (*мякка*). А калі я добра заплачу?

П ё т р а. Цябе адразу паслаць ці спачатку пагуляць у выхаванасць?

М а к с. Спачатку добра падумайце. Прапаную два варыянты. Першы: я афіцыйна пералічваю грошы на рахунак вашага засранага часопіса. Пакрыеце выдавецкія расходы прынамсі на год. Другі варыянт: я даю вам грошы цяпер, на рукі. На маю думку, гэты варыянт лепшы. З’ездзіце, прыкладам, у Лондан. А, Вераніка? (*Падміргвае Вераніцы.*)

В е р а н і к а (*злосна*). Fuck off!

М а к с (*накрыўджана*). Не хочаце ў Лондан? З’ездзіце ў Парыж.

П ё т р а. Ты сапраўды разлічваеш зарабіць на дзённіку вялікія грошы?

М а к с. Якія там грошы? Я проста вельмі люблю Багдановіча! (*Усміхаецца.*) А калі шчыра, хачу зрабіць сенсацыю. Скандал. Разварушыць гэтак званую нацыянальную эліту і пацешыць тым самым шырокую публіку. (*Бадзёра.*) Ну як, згода?

П ё т р а (*паказвае рукой на дзверы*). Валяй адсюль, Мефістофель саматужны!

В е р а н і к а. Чытай дзённік Багдановіча ў наступным нумары нашага часопіса!

М а к с. Шкада мне вас, сябры. Я свайго ўсёроўна дамагуся. А вы страціце добрыя грошы. Падумайце да заўтра. (*Уздымаецца і няспешна выходзіць з кватэры.*)

В е р а н і к а. Ведаю, якая птушачка начырыкала яму пра дзённік! Каліса! У іх раман.

П ё т р а. Не падабаецца мне ўсё гэта. Максаў візіт. Ягоная цікавасць да дзённіка. Дый сам дзённік мне пачынае не падабацца.

В е р а н і к а (*здзіўлена*). Пётра, супакойся! Пры чым тут дзённік?

П ё т р а (*надыходзіць да Веранікі*). Нейкі ён зусім не мастацкі, не для чытача напісаны. Сціслыя медычна-фізіялагічныя нататкі. Спроба зразумець сябе, сваю мужчынскую натуру. А, можа, некаму нешта давесці. (*Заўважае на тахце Веранічын нататнічак*) Што гэта? (*Бярэ нататнік у рукі.*)

В е р а н і к а. Мой жаночы каляндар. (*Заўважыўшы неўразумелы Пётраў погляд*). Месячныя я там адзначаю і небяспечныя дні. Аддай! (*Працягвае руку.*)

П ё т р а. Пачакай! (*Не спяшаецца аддаваць нататнічак.*) Мне прыйшло да галаву параўнанне: Багдановічаў дзённік як твае нататкі. (*Нечакана.*) Вераніка, ты б хацела, каб нашчадкі праз стагоддзе апублікавалі твой каляндар крытычных дзён?

В е р а н і к а. Правакуеш мяне? (*Уздымаецца ва ўвесь рост, з годнасцю.*) Я буду проста шчаслівая, калі праз сто гадоў некага будуць цікавіць мае менструацыі! Шчыра табе кажу!

П ё т р а (*захоплена глядзіць на Вераніку*). У адным я згодны з Максам: у гэтай піжамцы ты выглядаеш вельмі эратычна!

В е р а н і к а. Таму давай забудзем пра Макса, пра Багдановіча, пра ўсё на свеце! І будзем займацца каханнем да раніцы! (*Працягвае да Пётры рукі.*)

П ё т р а (*міжволі зазірае ў нататнічак*). Але ў цябе сёння крытычныя дні!

В е р а н і к а (*выхопляе ў Пётры нататнічак і кідае аб сцяну*). Божа, якога занудлівага мужчыну я пакахала!..

З’ява трэцяя

Наступнага дня ў рэдакцыі часопіса „Брама”. Пасляпалудзенны час. На месцы ўсе супрацоўнікі часопіса акрамя рэдактара, які адпачывае ў Крыме, і Пётры, які спазняецца. К а л і с а і Я д з в і г а А н т о н а ў н а сядзяць за сваімі сталамі, Л я в о н і В е р а н і к а – на канапе. Лявон гэтым разам выглядае акуратней, адзеты ў гарнітур.

Л я в о н (*зірнуўшы на гадзіннік*). Пагадзіся, Вераніка, Пётра паводзіць сябе па-хамску. Сабраў усіх супрацоўнікаў, а сам спазняецца.

В е р а н і к а. Пётра затрымаўся ва універсітэце. Дапамагае прафесару прымаць экзамен.

Л я в о н (*прысвіснуўшы*). Зайздросчу яму. Маладзенькія студэнткі ў празрыстых сукенках і кароткіх спаднічках. Ядзвіга Антонаўна, ваша дачка як адзяецца на экзамен?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*разгублена*). Ах, я так хвалююся, каб вы толькі ведалі! (*Здымае трубку і набірае нумар*).

Л я в о н а (*настойліва*). За яе голыя калені?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*не слухаючы Лявона*). Гануся ў мяне такая нервовая, такая нясмелая. Варта выкладчыку ўзвысіць голас ці задаць нечаканае пытанне – і яна адразу губляецца, маўчыць нібы вады ў рот набраўшы. (*Не атрымаўшы адказу, кладзе трубку*). Яшчэ не вярнулася... Ведае прадмет на выдатна, а экзамены здаваць не ўмее. У гэтую сесію атрымала ўжо адну двойку, будзе пераздаваць.

Л я в о н (*бадзёра*). Не хвалюйцеся, Ядзвіга Антонаўна, наш Пётра не дасць пакрыўдзіць Ганусю. Калісачка, а ты як прыходзіла на экзамены? У празрыстай сукенцы ці ў кароткай спаднічцы?

К а л і с а (*халодна*). Я падпрацоўвала ў выкладчыкаў натуршчыцай.

Л я в о н (*ускінуўшы рукі*). Больш пытанняў няма!

Дзверы адчыняюцца, уваходзіць П ё т р а. У яго незадаволены, хмуры выгляд.

Л я в о н. Нарэшце! Дзе цябе чэрці носяць? За гэты час я паспеў бы перакласці палову дзённіка Багдановіча!

П ё т р а. Не трэба нічога перакладаць. (*Скідае плашч*.)

В е р а н і к а (*уважліва глядзіць на Пётру*). Пётра, што здарылася?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*уздымаецца з-за стала*). Пётра Уладзіміравіч, скажыце пра ...

П ё т р а. Потым, Ядзвіга Антонаўна. Пагаворым пазней.

Ядзвіга Антонаўна знясілена апускаецца ў крэсла.

Л я в о н. Як не трэба перакладаць? (*Абурана*.) У мяне ўся беларуская эратычная лексіка распрацавана. (*Да Калісы*.) Калісачка, ты ведаеш, што такое *секель*?

П ё т р а (*змрочна*). Мы не будзем друкаваць Багдановічаў дзённік. Ні ў арыгінале, ні ў перакладзе.

В е р а н і к а (*ускоквае з каналы*). Пётра!

Л я в о н. Зусім не будзем?

П ё т р а. Ува ўсякім разе, бліжэйшы час.

К а л і с а (*сама сябе*). Шкада. Я ўжо цікавае мастацкае афармленне прыдумала.

Л я в о н (*да Пётры*). Ты з глузду з'ехаў? (*Да Веранікі.*) Вераніка, не пускай яго больш да студэнтак.

В е р а н і к а (*падыходзіць да Пётры*). Ты скажаш, нарэшце, што здарылася? (*Спрабуе зазірнуць Пётру ў вочы.*)

П ё т р а (*адводзіць вочы*). Нічога асаблівага.

Л я в о н. Не, спадар начальнік, ты нам растлумач! Іначай... Не забывайся, у нас ёсць яшчэ *галоўны* рэдактар!

П ё т р а (*сумна ўсміхаецца*). Менавіта *галоўны* рэдактар і забараніў публікацыю. Я патэлефанаваў яму ў Ялту і раскажаў пра Багдановічаў дзённік. Браніслаў сказаў: „Не!”

Каліса кідае здзіўлены пагляд на Пётру. Вераніка сціскае кулакi.

Л я в о н (*панура*). Тады ўсё зразумела. Бронік – чалавек старой фармацыі. У Ялце схадзіў на могiлкі, кветачкі ўсклаў на магілу паэта, расчуліўся. Не чапайце крохкую вазу бруднымі рукамі. Якога д'ябла ты яму ўвогуле тэлефанаваў? Не выкарысталі такi шанец...

В е р а н і к а. А ты спрабаваў яго пераканаць?

П ё т р а (*глядзіць у вочы Вераніцы*). Я з ім пагадзіўся.

В е р а н і к а. Пагадзіўся? Так адразу? Без бойкі? (*Абурана.*) А я? (*Азіраецца на супрацоўнікаў рэдакцыі.*) А мы ўсе? (*Пагардліва.*) Баязліўца!

Л я в о н. З начальствам трэба пагаджацца. Тут я з Пётрам салідарны. (*Па-філасофску.*) Яшчэ Платон пісаў, што начальнік бясспрэчна мае рацыю... пакуль ён начальнік.

Пётра адварочваецца ад Веранікі і сустракаецца паглядамі з Ядзвігай Антонаўнай. Ядзвіга Антонаўна ўздываецца з-за стала.

П ё т р а. Цяпер пра вашу дачку, Ядзвіга Антонаўна! Тое, што сарамлівая Ганусенька спісвала на экзамене – гэта поўбяды. Тое, што паводле яе слоў паэма Янкі Купалы „Курган” пачынаецца словамі „Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...” – таксама яшчэ не катастрофа. Але абмяркоўваць з сяброўкай ў час лецыі сэксуальныя здольнасці прафесара *на першай лаўцы* – гэта ўжо занадта!

Я д з в і г а А н т о н а ў н а. Божухна, Пётр Уладзіміравіч, што Вы такое кажаце! (*Падае ў крэсла*).

Пётра. Як выявілася, у прафесара – надта добры слых і ніякага пачуцця гумару. Двойка без надзеі на пераздачу.

Вераніка. І ты не заступіўся?

Пётра (*сумна*). Калі я спрабаваў заступіцца, прафесар параіў мне пашукаць іншага навуковага кіраўніка для дысертацыі.

Ядзвіга Антонаўна. Двойка... Усю ноч рыхтавалася... Бедная мая дзяўчынка! (*Плача.*)

Каліса. Ядзвіга Антонаўна, не бярыце да сэрца. Чаго не здараецца ў студэнцкім жыцці? (*Уздымаецца з-за стала.*) Выпіце вады, Ядзвіга Антонаўна! (*Налівае з графіна вады і падае Ядзвізе Антонаўне.*)

Лявон (*разважліва*). Відаць, сэксуальныя здольнасці ў прафесара – слабы пункт. (*Разглядаецца*). Слухайце, што сёння за дзень такі? І навошта я гарнітур адзяваў? Пайду нап’юся!

Вераніка (*да Пётры, раптам*). Аддай мне дзённік! Я знайду, дзе яго надрукаваць.

Пётра нібыта не чуе.

Каліса (*спачувальна*). А можа гарбаты вып’еце, Ядзвіга Антонаўна? З зёлкамі...

Ядзвіга Антонаўна (*выпіўшы вады*). Дзякуй. (*Аддае шклянку Калісе.*) Пётр Уладзіміравіч, пусціце мяне дадому.

Пётра (*наспешліва*). Калі ласка, Ядзвіга Антонаўна, ідзеце. (*Вінавата.*) Выбачайце, што так выйшла.

Каліса. Я падвязау вас, Ядзвіга Антонаўна. (*Данямагае Ядзвізе Антонаўне дайсці да дзвярэй.*)

Вераніка (*да Пётры*). Ты мяне чуеш? Аддай мне дзённік!

Пётра. Пачакай, Вераніка. Нам трэба пагаварыць.

Вераніка. Няма мне пра што з табой размаўляць.

Лявон (*з цікавасцю глядзіць на Вераніку і Пётру*). Ого, пачынаецца сямейная сварка! (*Да Калісы.*) Каліса, Шумахер ты наш, падкінь і мяне, калі ласка.

Ядзвіга Антонаўна, Каліса, а за імі і Лявон пакідаюць рэдакцыю.

Пётра (*з цяжкасцю падбірае словы*). Вераніка, я не ведаю, як табе растлумачыць... Мы абураліся жаданнем супрацоўнікаў музея прыўлашчыць Багдановічаву спадчыну, увесці цэнзуру... Слушна абураліся. Але калі я сядзеў на экзамене, слухаў адказы студэнтаў, я раптам уявіў, як яны, такія вось Гануські, будуць чытаць інтымны дзённік Багдановіча і якія каментары яны будуць даваць... Нешта ўва мне

зламалася... Знікла пэўнасць ... *(Цвёрда)*. Карацей, я таксама супраць публікацыі дзённіка.

В е р а н і к а. Што?.. Што ты сказаў? *(Хапае ротам наветра)*. Не, ты не баязліўца. Ты – здраднік! *(Выбягае з рэдакцыі.)*

П ё т р а. Вераніка! Пачакай, Вераніка! *(У роспачы.)* І навошта ён напісаў гэты дзённік?!

З’ява чацвёртая

Вечарам таго самага дня ў Пётравай кватэры. П ё т р а нервова ходзіць уздоўж пакоя, потым падбягае да тэлефона, здымае трубку і набірае нумар.

П ё т р а *(стрымана)*. Ларыса Паўлаўна? Добры вечар. Гэта Пётра. Так, даўно не бачыліся. Скажэце, Вераніка... у вас? *(Слухае ўважліва, потым кладзе трубку на стол і нейкі час глядзіць на гадзіннік. Вытрымаўшы паўзу, зноў хапае трубку.)* Я цудоўна ведаю, што Вы пра мяне думаеце, Ларыса Паўлаўна. Але, калі ваша дачка з’явіцца, перадайце ёй... А! *(Кідае трубку.)* Дзе ж яна можа быць? *(Зазірае ў нататнік.)* Што за нумар? Мусіць, мабільны... Алло, Каліса? Ты не ведаеш, дзе Вераніка? Не, не вярнулася... *(Усхвалявана.)* Каліса, дапамажы мне. Я мушу яе знайсці. *(Пасля паўзы.)* Дзякуй. *(Кладзе трубку.)* Дзе ж яна можа быць? *(Задумліва глядзіць на тэлефон, потым бярэ трубку і набірае нумар).* Прывітанне, Лявон. Чым займаешся? Але ж не, нічога не здарылася. *(Памаўчаўшы.)* Проста цікаўлюся, як ідзе праца над раманам. Сам разумеш: калі мы не друкуем Багдановічаў дзённік, уся надзея на цябе. Бывай. *(Кладзе трубку.)* Клятая выхаванасць!

Чуваць званок у дзверы.

П ё т р а. Вераніка! *(Бяжыць адчыняць дзверы.)*

Уваходзіць прыгожа ўбраная Каліса.

К а л і с а. Калі ты патэлефанаваў, я якраз праязджала побач.

П ё т р а. Праходзь. *(Дапамагае Калісе скінуць плашч.)*

К а л і с а. Знайшоў Вераніку?

П ё т р а. Не.

К а л і с а. І што збіраешся рабіць?

П ё т р а. Чакаць.

К а л і с а. Чаканне не замінае табе пачаставаць мяне кавай?

Пётра. Зараз. (*Бярэцца рабіць каву.*) Але ў мяне толькі распушчальная.

Каліса. Усё адно. (*Сядае на край тахты.*) Як у банальнай меладраме: каханкі пасварыліся і адразу з'яўляецца найлепшая сяброўка, каб прапанаваць свае паслугі ў ложку.

Пётра (*азіраецца на Калісу*). Спадзяюся, мы жывем паводле законаў іншага жанру?

Каліса (*усміхаецца*). Так... Наша гісторыя – у жанры інтэлектуальнай драмы. Дарэчы, у адным ложку мы з табой ужо былі. Помніш тую ноч у Кракаве?

Пётра (*падае каву*). Пасля літаратурнай вечарыны? У Збышкавай кватэры? Помню. Але мы апынуліся разам толькі таму, што ў Збышка бракавала на ўсіх ложкаў.

Каліса (*прамружыўшы вочы*). І ты сказаў мне: „Каліса, давай уявім, што мы з табой – двое каханкаў, якія адпачываюць пасля бурлівай начы”. Сказаў – і адразу ж заснуў. У мяне не такое багатае ўяўленне і я круцілася побач да раніцы.

Пётра. Але ў Мінску цябе чакаў... (*Не можа ўспомніць імя*). Як яго?.. Забыўся.

Каліса (*з дакорам*). Вось бачыш, ты нават не помніш ягонага імя.

Пётра. Але ён існаваў. І, здаецца, быў нашым супольным знаёмым.

Каліса. І гэта замінала табе мяне кахаць? Хоць бы адну ноч!

Пётра (*памаўчаўшы*). Наша літаратурна-мастацкая тусоўка невялікая. Не варта ператвараць яе ў клуб былых каханак і каханкаў.

Каліса. Ты – найдзіўнейшы мужчына з усіх, што апыналіся са мной у адным ложку. Зрэшты... тое ўяўнае каханне я запамніла лепш, чым многія сапраўдныя. (*Іным тонам.*) Але вернемся да нашай інтэлектуальнай драмы. Мне тэлефанаваў з Ялты Браніслаў.

Пётра (*спрабуе жартаваць*). Як, наш шаноўны рэдактар таксама ў цябе закаханы?

Каліса. Не важна. Але з ягонай балбатні – пра цудоўнае надвор'е, прыгожыя краявіды і адзіноту – я зразумела, што ён нічога не ведае пра Багдановічаў дзённік. Не ведае, што Вераніка знайшла копію дзённіка і што мы збіраліся яго друкаваць. Натуральна, ён не мог нам нічога забараніць. (*Памаўчаўшы*). Ты ўсіх падмануў, Пётра.

Пётра. Так. Прызнаюся.

Каліса. Чаму?

Пётра. Не адважыўся ўзяць адказнасць на сябе. Я пабаяўся, што Вераніка альбо Лявон патэлефануюць Браніславу і дзённік будзе надрукаваны без маёй згоды.

Каліса. Я так і падумала.

Пётра (*нерашуча*). Скажы, Каліса... А Браніслаў тэлефанаваў табе пасля паседжання рэдакцыі ці...

Каліса. Перад тым.

Пётра. Значыцца, калі я спасылаўся на рэдактараву забарону, ты ведала, што я хлушу? Чаму ж ты... (*Замаўкае.*)

Каліса. Каб папярэдзіць тваё наступнае пытанне, адразу прызнаюся: я не расказала Броніку пра Багдановіча дзённік.

Пётра (*уважліва глядзіць на Калісу*). Ты самая загадкавая жанчына з усіх, што апыналіся са мной у ложку.

Звоніць тэлефон. Пётра хуценька хапае трубку.

Пётра (*да Калісы*). Прабач! (*Крычыць у трубку.*) Ало, Вераніка? (*Іным голасам.*) Так, пазнаў. (*Глядзіць на Калісу.*) Яна ў мяне. Добра, прыяжджай. (*Кладзе трубку.*)

Каліса. Хто гэта быў?

Пётра (*адвёўшы погляд*). Макс. Я сказаў, што ты ў мяне. Ён зараз прыедзе.

Каліса. А хто цябе прасіў? Можа, я зусім не хацела яго бачыць?

Пётра. Прабач.

Каліса. Хочаш, прачытаю табе на развітанне вершык? Пра цябе. (*Дэкламуе.*)

Анёлы – цудоўныя,
Добрыя птушкі.
Давайце зробім з іх
Падушкі.

Пётра. Сама прыдумала?

Каліса. Ага. Падабаецца?

Пётра. Крыўдны вершык.

Каліса. Але праўдзівы. (*Уздымаецца з тахты.*) Дарэчы, Макс пра Багдановічаў дзённік расказала я.

Пётра. Не цяжка было здагадацца.

Каліса. Проста пахвалілася як дурнічка, што наш сціплы часопіс будзе друкаваць такі цікавы матэрыял. Я не чакала, што ён захоча перакупіць дзённік для сваёй „Новай газетай”.

Пётра. Нічога ў яго не атрымаецца.

Каліса. Хто ведае? Макс вельмі ўпарты.

Чуваць званок у дзверы.

Пётра. Прыдумаць для цябе алібі?

К а л і с а (*пагардліва*). Навошта? Хіба я падобная да жанчыны, якой патрэбна алібі?

Пётра адчыняе дзверы. Уваходзіць М а к с.

М а к с (*да Калісы*). Не магла патэлефанаваць? Я дзеля чаго табе ключы ад машыны даў – каб потым ганяць за табой па ўсім горадзе на таксо? Паўсюль знаёмыя, глядзяць як на ідыёта. (*Цалуе Калісу, потым вітаецца за руку з Пётрам.*) Дзякуй, Пётра. Не перадумаў наконт дзённіка?

П ё т р а. Адчапіся! (*Да Калісы.*) Каліса, дзякуй табе за ўсё. Калі раптам убачыш Вераніку...

М а к с. Дык я яе толькі што бачыў!

П ё т р а. Дзе? (*Ханае Макса за плячо.*)

М а к с. На стаянцы таксі. Яна была разам з...

К а л і с а. Маўчы, ідыёт! (*Выштурхоўвае Макса за дзверы і знікае ўслед за ім.*)

Агаломшаны Пётра застаецца стаяць ля дзвярэй.

З’ява пятая

Раніцай наступнага дня ў рэдакцыі часопіса “Брама”. Паступова пачынаюць збірацца супрацоўнікі. Першым уваходзіць П ё т р а, няспешна скідае плашч. Услед за ім з’яўляецца Л я в о н, які зноў мае пакамечаны і нявыспананы выгляд.

Л я в о н. Спадар начальнік ужо на месцы... (*Разглядаецца*). Добра, што я заспеў цябе аднаго. Трэба паразмаўляць.

П ё т р а (*суха*). Пра што? Ты дапісаў раман?

Л я в о н. Так, можаш мяне павіншаваць. (*Вымае з сумкі рукапіс.*) Але ёсць адна праблема. (*Муляецца*). Маральнага плану. (*Працягвае рукапіс Пётру.*) Прачытай апошнія старонкі і ты зразумееш.

Пётра бярэ рукапіс і праглядае некалькі апошніх старонак. Потым моўчкі кідае яго Лявону, рукапіс рассыпаецца.

Л я в о н (*вінавата*). Я цябе разумею. Калі хочаш, я апублікую раман у іншым часопісе. (*Нахіляецца, каб падабраць рассыпаныя старонкі рамана.*)

Пётра. Не трэба.

Уваходзяць Каліса і Ядзвіга Антонаўна, здзіўлена глядзяць на Лявона, які збірае з падлогі старонкі рукапісу.

Пётра. Ядзвіга Антонаўна, Лявон дапісаў раман. Паспееце за дзень-два вычытаць карэктурку?

Ядзвіга Антонаўна *(накорліва ўздыхае)*. А што рабіць?

Лявон. Ты не крыўдуеш на мяне, Пётра?

Пётра. Крыўдаваць на цябе? *(Паціскае плячыма.)* Адно мне цікава: у цябе ў жыцці бываюць падзеі, якія ты не ператвараеш у літаратуру?

Лявон *(з пафасам)*. Кожны эпізод майго жыцця варты таго, каб стаць сюжэтам твора!

Пётра. Менавіта... А што застаецца табе самому? *(Ідзе ў рэдактарскі кабінет)*.

Лявон *(з палёгкай)*. Шэф даў згоду. *(Ціха.)* Зрэшты, у чым я вінаваты? Яна сама гэтага дамагалася.

Каліса нахіляецца, падбірае з падлогі колькі старонак рукапісу і праглядае іх.

Лявон *(незадаволена)*. Калісачка, хочаш мне дапамагчы – дзякуй, але чытаць асобныя старонкі не варта. Не атрымаеш цэласнага ўяўлення пра твор.

Каліса. Сволач ты, Лёнік. На месцы Пётры, я проста дала б табе ў морду. *(Скамечвае прагледжаныя старонкі і кідае назад на падлогу.)*

Лявон. Акуратней, я абяцаў свае геніяльныя рукапісы літаратурнаму музею.

Каліса. І ведаеш, мастацкае афармленне твайго рамана я рабіць не буду.

Лявон. А прафесійны абавязак?

Каліса. Пляваць мне на прафесійны абавязак. Я замуж выходжу.

Лявон. Як сабе хочаш. У мяне ёсць фотаздымкі. *(Задаволена.)* Аўтэнтчныя.

Каліса. Не сумняюся.

Ядзвіга Антонаўна. Дзеці, мілыя, не сварыцеся! *(Заклапочана.)* Каліса, я не разумею: што здарылася.

Каліса. А нічога, Ядзвіга Антонаўна. Проста... наш Лёнік большая дрэнню, чым я думала. *(Каб супакоіцца, бярэцца рабіць каву.)*

Л я в о н (*пакрыўджана*). Знайшлася мне святая! Ты апішы свае сэксуальныя подзвігі – і мой раман на іх фоне падасца трызненнем падлетка.

Каліса хапае электрачайнік і вылівае ваду з яго проста на Лявона.

Л я в о н (*ускоквае з падлогі*). Ты што, ашалела? А калі б там быў кіпень?

К а л і с а (*пагардліва*). Атрымаліся б яйкі ўсмятку.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*спалохана*). Лёначка, Каліса, дзеля Бога, супакойцеся!

На шум з кабінета выходзіць П ё т р а.

П ё т р а. Што тут у вас за вайна?

У рэдакцыю ўрываецца В е р а н і к а. У руках у яе газета. Вераніка кідае газету ў твар Пётру.

В е р а н і к а. Дачакаўся, Дон Кіхот? Хацеў быць свяцейшым за папу рымскага? Ну, дык атрымай! Дзённік выдалі іншыя: без перакладу, без каментарыяў! Сапсавалі такі матэрыял! Месяц маёй працы ляснуў, мая вера ў чалавецтва ляснула! Здаволены цяпер?!

Пётра разгортвае газету, колькі хвілін глядзіць у яе. Потым ідзе ў рэдактарскі кабінет.

К а л і с а. Што там, Вераніка?

В е р а н і к а. Ты яшчэ пытаешся? (*Наступае на Калісу.*) Ты не ведаеш, што ў сённяшняй “Новай газеце” апублікаваны Багдановічаў дзённік? І не ведаеш адкуль у Макса копія?

Л я в о н (*прывіснуўшы*). Вось дык фокус! Прызнацца, не чакаў ад цябе, Калісачка, такога спрыту. (*Пакрыўджана.*) А яшчэ святую ўдавала, кіпень мне на галаву ліла.

З кабінета выходзіць П ё т р а з газетай і пустой тэчкай у руках.

П ё т р а (*суха*). З сейфа прапаў дзённік.

Л я в о н. Натуральна. Цяпер ён ляжыць у сейфе ў Макса. Э-эх, а я хацеў перакласці дзённік на беларускую мову.

В е р а н і к а (да Калісы). Здрадніца! Вы ўсе здраднікі! Бачыць вас не хачу! (*Выбягае з рэдакцыі.*)

Л я в о н (*праводзіўшы Вераніку поглядам*). Гераіня эфектна з'явілася на сцэне і яшчэ больш эфектна яе пакінула.

К а л і с а. Вераніка, пачакай! (*Бяжыць услед за Веранікай, у дзвярах на імгненне спыняецца.*) Пётра, я не... Чаму ты не спыніш яе?! (*Знікае за дзвярыма.*)

Л я в о н (*каментуе*). Субрэтка таксама пакідае сцэну. Самы час адкланяцца і герою-любоўніку. (*Ціха.*) На сцэне застаюцца старая нянька і ўсімі падмануты муж. Капец. Заслона. (*Падыходзіць да Ядзвігі Антонаўны.*) Ядзвіга Антонаўна, перадаю ў вашы клапацілівыя рукі сваё непущэвае дзіця. Думаю, на сёння праца скончана. Сустрэнемся ў лепшыя часы. (*Тэатральна раскланьваецца і выходзіць з рэдакцыі.*)

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*наспешліва*). І праўда, трэба ісці. Пётр Уладзіміравіч, калі Вы не супраць, я папрацую дома. (*Не атрымаўшы адказу, накіроўваецца да дзвярэй.*)

П ё т р а (*нібы прачнуўшыся*). Ядзвіга Антонаўна!

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*азіраецца*). Слухаю, Пётр Уладзіміравіч?

П ё т р а. Чаму Вы гэта зрабілі?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*здзіўлена*). Што?

П ё т р а. Перадалі копію дзённіка Максусу.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*абурана*). Пётр Уладзіміравіч! Як Вам не сорамна такое казаць!

П ё т р а (*падыходзіць бліжэй*). Не бойцеся, Ядзвіга Антонаўна. Я не заяўлю ў міліцыю і нават не звольню Вас з працы. Прысядзьце, калі ласка.

Ядзвіга Антонаўна паслухмяна сядзе на канапу.

П ё т р а. Я пэўны, што дзённік з сейфа ўзялі Вы. Больш няма каму: Лявон быў з Веранікай, Каліса – у мяне. А ключ... Усе ведалі, дзе ён ляжыць. (*Памаўчаўшы.*) Я нават Вас не асуджаю, я толькі хачу зразумець.

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*дрыжачым голасам*). Што Вы хочаце зразумець, Пётр Уладзіміравіч?

П ё т р а. Чаму Вы гэта зрабілі?

Я д з в і г а А н т о н а ў н а (*з цяжкасцю падбірае словы*). Вядома, калі студэнтка на лекцыі абмяркоўвае з сяброўкай тэмперамент прафесара – гэта нядобра. Але праз двойку з беларускай літараты Гануся мусіць перавесціся на платнае аддзяленне. Ці ж гэта справядлівае пакаранне за легкадумны дзявочы жарт? Дзе мне, адзінокай маці ўзяць

такія грошы?.. Нехта расказаў Максу пра выпадак з Ганусяй. Ён прыехаў да мяне і прапанаваў грошы на навучанне дачкі ўзамен за дзённік. Хіба я магла адмовіцца?

Пётра (*сумна ўсміхаецца*). Значыцца, ува ўсім вінавата Ганна. Фатальнае для Багдановіча імя.

Ядзвіга Антонаяна (*уздымаецца з каналы*). Пётр Уладзіміравіч, мая дачка нічога не ведае! Можаце мяне звольніць, але не ламайце жыццё Ганусьцы! Яна мусіць скончыць універсітэт.

Пётра. Не сумнявайцеся, Ядзвіга Антонаяна: яна скончыць. Яшчэ і заслужанай настаўніцай зробіцца. І Вас, як ужо казаў, я не звольню. (*Пафіласофску.*) Сталася тое, што мусіла стацца. Можаце ісці, Ядзвіга Антонаяна.

Ядзвіга Антонаяна (*вінаватым голасам*). Я нават не ведаю, што ў тым дзённіку. Паверце, Пётр Уладзіміравіч, я яго нават не чытала!

Пётра. Вазьміце, прачытайце. Нічога цікавага. (*Аддае Ядзвізе Антонаяне газету.*)

Ядзвіга Антонаяна (*шэптам*). Пётр Уладзіміравіч, а праўда, што ў рамане Лявона пра Вераніку напісана?

Пётра (*рэзка*). Ідзеце, Ядзвіга Антонаяна! Ідзеце!

Ядзвіга Антонаяна (*спалохана*). Іду, Пётр Уладзіміравіч! Іду! (*У дзвярах сутыкаецца з Веранікай.*) А вось і Веранічка вярнулася! (*Знікае за дзвярыма*).

Вераніка ўваходзіць і нейкі час моўчкі стаіць побач з Пётрам.

Вераніка. Значыцца, гэта не Каліса, а Ядзвіга Антонаяна. Хто б мог падумаць!

Пётра. А хто б мог падумаць, што ты выбярэш менавіта Лявона, каб мне адпомсціць?

Вераніка. Няўжо незразумела? Мне хацелася зрабіць нешта такое, што нельга дараваць. Каб раз і назаўсёды. З Лявонам я не проста здрадзіла табе, я здрадзіла публічна. Ператварылася ў гераіню літаратурнага твора, толькі пад сапраўдным імем і прозвішчам.

Пётра. Блізкія людзі ведаюць балючыя месцы адзін аднаго. (*З надзеяй.*) Але час гоіць найцяжэйшыя раны...

Вераніка (*пераныняе*). Пётра, нават калі ты мне даруеш, я сабе – ніколі.

Пётра. Зразумела. (*Памаўчаўшы.*) І што ты збіраешся рабіць?

Вераніка. А што мне застаецца? Толькі збегчы. З твайго жыцця, з нашага горада, з гэтай краіны.

Пётра. Якім чынам?

В е р а н і к а. Еду на два гады вучыцца ў Прагу. А потым... не вядома ці вярнуся. *(З надзеяй.)* А ты не хочаш з'ехаць?

П ё т р а. Куды?

В е р а н і к а. Усё роўна куды, галоўнае – адсюль.

П ё т р а. Не, я не хачу з'язджаць. З якой нагоды? Таму, што мая каханая ператварылася ў гераіню парнаграфічнага рамана? *(Сумна ўсміхаецца.)* Несур'ёзная падстава для атрымання візы. Адзінае, на што я адважуся – пайсці з часопіса.

В е р а н і к а. І чым будзеш займацца?

П ё т р а. Пісаць дысертацыю пра творчасць Багдановіча. Каментавачь цікаўным студэнткам ягоны інтымны дзённік.

В е р а н і к а. Бывай, Пётра. Нам з табой было... *(Шукае слова.)* Так разам!

П ё т р а. Бывай, Вераніка. Але памятай: аднойчы ты будзеш ісці вулкімі старадаўняй Прагі і зразумееш, што не выправіла свае памылкі, а зрабіла наступную.

В е р а н і к а. Якую?

П ё т р а. Простую. Хацела ўцячы ад сябе самой. Спадзявалася ў іншым горадзе, у іншай краіне стаць іншай Веранікай. А гэта немажліва. Змена дэкарацый не перайначвае існасці герояў.

В е р а н і к а *(сумна)*. Значыцца, я назаўсёды застануся гераіняй парнаграфічнага рамана.

Чуваць званок у дзверы.

П ё т р а *(крычыць)*. Адчынена!

Уваходзіць М а к с з дзвюма бутэлькамі шампанскага ў руках.

М а к с *(урачыста)*. Сябры мае, ёсць прапанова! Давайце забудзем пра старыя крыўды і разам вып'ем шампанскага. Як пісаў герой нашай сённяшняй урачыстасці: “Хто мы такія? Толькі падарожныя – пакутнікі сярод нябёс. Нашто ж на зямлі сваркі і звадкі, боль і горыч, калі ўсе мы разам ляцім да зор?” *(Разглядаецца.)* Дарэчы, вы не ведаеце, куды прапала Каліса?

У гэты момант на сцэну выходзіць К л а в а. Дакладней, акцёрка, якая ў першай гісторыі грала Клаву. Застывае нерухома недалёка ад прасцэніума, прыціскае да грудзей загорнуты ў паперу партрэт. За ёй з'яўляецца акцёрка ў касцюме Д а р'і Ц і м а ф е е ў н ы, пакурвае папіроску ў доўгім муштуку. І нарэшце з'яўляецца акцёр у касцюме С т ы л і з гітарай у руцэ.

Акцёры, якія граюць персанажаў другой гісторыі, Пётру, Вераніку і Макса, здзіўлена глядзяць на персанажа першай гісторыі, потым пераглядаюцца між сабой і абедзве гісторыі – даўная і сучасная – завяршаюцца.

З а с л о н а